

projekt

LäsLust i Värmland

2001-2003

projektledare: Helene Torvaldsdotter

Ett samarbete mellan FUB, FA, Studieförbundet Vuxenskolan,
Länsbiblioteket och Region Värmland, samt Tal- och punktskriftsbiblioteket
och Centrum för lättläst

Innehåll

SAMMANFATTNING	4
FÖRORD	7
BAKGRUND OCH PROJEKTMODELLEN	8
Historik	8
Läsombudsmodellen	8
LäsLust i Värmland	9
Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB)	10
Projektledaren	10
Styrgruppen	10
Det behövdes ett läsprojekt	11
Viktig prioritering	11
Arbetsgruppens insatser	11
KVALITETSSÄKRING AV PROJEKET	14
GENOMFÖRANDE	15
Att bilda arbetsgrupper	15
LL-böcker och material	16
Nyhetsbrev	16
Utbildningar och erfarenhetsutbyte	16
LäsLust i Mariebergsskogen!	17
Vad har hänt i de olika kommunerna?	18
Hammarö – 8 läsombud	19
Säffle – 26 läsombud	19
Filipstad – 8 läsombud	20
Storfors – 3 läsombud	20
Årjäng – 29 läsombud	21
Grums – 7 läsombud	22
Karlstad – 15 läsombud	22
Forshaga – 15 läsombud	23
Kristinehamn – 5 läsombud	23
Torsby – 6 läsombud	23
Sunne – 12 läsombud	24
Hagfors – 7 läsombud	24
Kil – 8 läsombud	25
Arvika – 14 läsombud	25
Eda – 7 läsombud	25
Tre enkätundersökningar	26
SLUTORD	28
BILAGOR	29
BILAGA 1– några brev från läsombud i länet	30
BILAGA 2 – hemställan till kommunerna	37
BILAGA 3 – de kommunala arbetsgruppernas arbetsplaner för LäsLust i Värmland	39
BILAGA 4 – arbetsplan för Länsgruppen inom läsombudsverksamheten i Värmland	41
BILAGA 5 – sammanställning av enkätsvar från bostäder	
BILAGA 6 – sammanställning av enkätsvar från dagliga verksamheter	
BILAGA 7 – sammanställning av enkätsvar från 15 bibliotek	

Sammanfattning

Att läsa tidningen är vardagskultur. Varje morgon när jag hämtar in min tidning från brevlåda och sitter vid köksbordet och läser, så får jag information om vad som hänt. Jag kan bilda mig en uppfattning. Jag pratar med arbetskamrater och med vänner och bekanta. Vi kan diskutera om saker och ting som har hänt i omvärlden. Jag är inte utanför. Men den som inte kan läsa själv, han eller hon kan inte delta på samma sätt. Den personen står utanför.

Inom gruppboende och daglig verksamhet är det vanligare att vuxna personer med utvecklingsstörning/autism använder barnböcker och barnvideos, än lättläst vuxenlitteratur. En vanlig attityd är att det är dessa medier som personer med utvecklingsstörning förstår!

Det har varit värdefullt att få visa utbudet av LL-böcker för personer med utvecklingsstörning/autism och all personal. Det var en stor glädje att se alla som plockade, kände och tittade i böckerna, att se vilken iver och hunger som fanns hos dem som inte ägde eller var vana vid en bok. Det var vemodigt att veta att det vanligtvis inte fanns tillgång till böcker.

Vi måste lära oss att tänka i andra banor – personer med utvecklingsstörning/autism förstår, men var och en på sitt sätt. Vår uppgift är att lotsa en vuxen människa i en vuxen värld. Det måste finnas en vision om självklarheten att alla människor ska få ta del av vardagskulturen, som vanlig läsning innebär. Det är svårt att förstå att denna rättighet prioriterades mindre än andra rättigheter. Läsning är en lagstadgad rättighet. Där representanten från socialtjänsten var positiv till projektet prioriterades denna rättighet.

Projektets huvudsyfte var att vuxna personer med utvecklingsstörning/autism ska få ökad tillgång till böcker, samhällsinformation och nyheter på lättläst svenska. Projektets mål har varit att läsning med läsombud ska bli en naturlig del i vardagen för dessa personer.

En länsövergripande styrgrupp hade bildats innan projektet startade med representanter från FUB och FA, Kommunerna i Värmland, Region Värmland, Studieförbundet Vuxenskolan, Länsbiblioteket i Värmland och Centrum för lättläst.

Projektledaren startade arbetsgrupper i varje kommun. Arbetsgrupperna bestod av representanter från socialförvaltningen, biblioteket, FUB och FA, och Studieförbundet Vuxenskolan. Arbetsgruppernas uppgift är att erbjuda personalen utbildning om läsbehov och lättläst. Arbeta för att läsombud utses, ge stöd och ordna med aktiviteter kring läsning även efter projektet har avslutats. Det är viktigt att socialtjänstens representant har befogenhet att fatta beslut i frågor såsom ekonomi, utbildning, vikariefrågor m.m.

En del personal var till en början tveksam till om högläsning verkligen var något som personer med utvecklingsstörning/autism hade glädje av. Det var roligt att uppleva hur de ändrade uppfattning, efter att ha deltagit i utbildnings- och inspirationsdagen.

Socialstyrelsen skriver i handboken "Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS" under kapitlet omvårdnad att "omvårdnad ges på ett sådant sätt att den stärker den enskildes tilltro till sin egen förmåga". Man skriver också under kapitlet "Fritid och kultur" att stöd kan även behövas för att få tillgång till musik, film, böcker och nyheter i hemmet. Personalens uppgift kan då vara att förmedla lättlästa böcker tidningar. Genom läsestunder med högläsning kan de som inte kan eller orkar läsa själva få tillgång till böcker tidningar och samhällsinformation."

En del av detta uppfylls genom att personal läser högt och hjälper till att förklara det som är svårt för den som inte själv kan läsa. I samtal och i brev har det framkommit att personalen upptäckte egenskaper, som man inte visste fanns hos de personer de läste med. Självkänslan ökade och ordförrådet blev större.

I Socialstyrelsens (SOSFS 2002:9) föreskrifter och allmänna råd om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS; framkommer under föreskrifter i § 5 punkt 8 att personalens behov av kompetensutveckling bevakas och stöds.

Personal som har blivit läsombud upplever att de har fått en kompetensutveckling och de tycker att denna är givande och rolig. Dessutom har tillgängligheten och utbudet av LL-böcker överlag ökat genom inköp och bokdepositioner samt att man besöker biblioteket.

Läsombuden har fått en läsdagbok där man dokumenterar vad och när man läser, reaktioner mm, vilket också bidrar till kvalitetssäkring.

Kommunen ska "verka för att det allmänna fritids- och kulturutbudet blir tillgängligt" för personer som anges i LSS. Bibliotekens inköp och utbud av LL-litteratur har ökat, liksom bokdepositioner till daglig verksamhet och boenden.

Projekt LäsLust i Värmland blev lyckat. Kommunerna har fått vinster i form av att personalen har fått en högre kompetens och man har följt lagen. Mycket har hänt, men det finns stora brister fortfarande. Socialtjänsten måste fortsätta att uppmuntra och stödja läsombuden för att säkra fortlevnaden av högläsning och lättläst samt att arbeta för att fler läsombud utbildas. Läsning bör skrivas in i verksamhetsplaner, handikapplaner och individuella planer.

Det tar lång tid att ändra värderingar och attityder. Det är inte värdigt att beröva vuxna människor den glädje, de ord, tankar och samtal som vuxenböcker och berättelser kan ge. Socialstyrelsen säger att det ska vara jämlikhet i levnadsvillkor och aktivt deltagande i samhället.

Min förhoppning är att det goda arbete som har påbörjats i alla kommuner får fortsätta. Det positiva uppsving som projektet har genererat måste leva vidare och fördjupas.

Förord

Jag har fått vara med om en fantastisk tid. Det har varit roligt, jobbigt, lärorikt och stimulerande. Jag känner mig stolt över att vi i Värmland nu har 170 läsombud. Som ringar på vattnet kommer de bara att bli fler...

Vilken glädje jag kände när jag fick veta att just jag hade fått jobbet, en verklig utmaning!

Min erfarenhet som distriktsköterska var att det skrivna ordet inte prioriterades för personer med utvecklingsstörning/autism. I deras bokhyllor såg jag inte heller några böcker.

Men min erfarenhet av personal som jag träffade vid mina besök var att de var mycket måna om sin brukare. Men läsning och böcker, nej – det fanns inte med i vardagsarbetet. Ingen frågade ju efter det heller...

Värmland är drygt 18 000 kvadratkilometer stort, med sexton kommuner. Jag har besökt arbetsgrupperna vid sammanlagt 98 tillfällen i de 15 deltagande kommunerna. Jag har färdats drygt 11 000 km härs och tvärs. I ur och skur har jag upplevt mitt län. Jag har berikats och upplevt möten med fantastiska människor!

Ett stort Tack till Er alla!

Karlstad den 15 december 2003

Helene Torvaldsdotter

Rapporten finns att läsa i Pdf-format på Länsbibliotek Värmlands hemsida www.lansbiblioteket.se och Centrum för lättläst www.lattlast.se

Förkortningar som genomgående används:

CfLL: Centrum för lättläst

LL-böcker: Lättlästa böcker

FUB: Föreningen för Utvecklingsstörda Barn, ungdomar och vuxna

FA: Föreningen Autism

LSS: Lagen om särskilt Stöd och Service till vissa funktionshindrade

Bakgrund och projektmodellen

Historik

För att säkerställa utvecklingsstörda personers tillgång till nyheter, samhällsinformation och litteratur tog Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna (FUB) och Centrum för lättläst (CfLL) initiativet till att bygga upp en verksamhet med läsombud i landet. Läsombud är ordinarie personal inom bostäder och dagliga verksamheter som ansvarar för läsestunder på sin arbetsplats. Sedan 1994 har CfLL i samarbete med FUB, biblioteken och olika studieförbund (oftast Studieförbundet Vuxenskolan) bedrivit länsvisa projekt utifrån en gemensam projektmodell.

CfLL är en stiftelse som bildades 1987 efter ett beslut i Sveriges riksdag. CfLL:s uppdrag är att publicera litteratur och nyheter på lättläst svenska för människor som har svårt att läsa eller som är ovana vid det svenska språket. Verksamheten består av bokförlaget LL-förlaget, nyhetstidningen 8 SIDOR, Läsombudsverksamheten, LL-tjänsten som bearbetar texter till lättläst svenska och ordnar kurer i att skriva lättläst samt en marknadsföringsavdelning.

Läsombudsmodellen

En länsövergripande styrgrupp bildas, kommunala arbetsgrupper byggs upp och personal i bostäder med särskilt stöd och service samt daglig verksamhet utbildas till läsombud. Läsombudens uppgift är att ordna läsestunder med högläsning för personer med utvecklingsstörning/autism.

Arbetsgruppernas uppgifter:

- att rekrytera läsombud bland personalen och se till att dessa får utbildning i form av en studiecirkel.
- att ordna utbildning- och inspirationsdagar och att fortlöpande ge stöd och fortbildning till läsombuden i form av t.ex. bokprat och träffar.
- att utbudet och tillgängligheten av lättlästa böcker och material på biblioteken ökas och prioriteras.

Arbetsgruppen är sammansatt av personer som representerar olika ansvarsområden inom:

- Socialtjänst – enhetschef, LSS-ansvarig eller områdeschef

- Biblioteket
- FUB
- FA
- Studieförbundet Vuxenskolan

Läsombudens uppgifter

Läsombud är ordinarie personal i bostäder, daglig verksamhet och hemtjänst som utbildas till läsombud. I sin ordinarie arbetstid ordnar läsombuden regelbundna läsestunder för vuxna personer med utvecklingsstörning/autism och berättar om lättläst och annat lämpligt material. Läsombud ordnar biblioteksbesök och stimulerar sina kollegor till att läsa högt. Läsombuden börjar med att gå en studiecirkel som omfattar 12 timmar med innehåll hur man kan läsa högt tillsammans, om den lättlästa nyhetstidningen 8 SIDOR, om lättlästa böcker och om det lättlästa språket. På sikt är det meningen att läsning skall ses som en naturlig del i vardagen.

LäsLust i Värmland

Projektets mål

Projektets mål var att läsning med läsombud blir en naturlig del i vardagen för personer med utvecklingsstörning och/eller med autism.

Projektets syfte

Projektets syfte var att vuxna personer med utvecklingsstörning/autism får ökad tillgång till böcker, samhällsinformation och nyheter på lättläst svenska.

Projektorganisation

I Värmland hade en länsövergripande styrgrupp bildats nästan två år innan projektet startades. Under denna tid hade Maud Husberg från CfLL informerat om läsombudsverksamheten på ett för kommunerna gemensamt socialchefsmöte. En skrivelse undertecknad av FUB och FA hade sedan skickats till socialnämnden i Värmlands 16 kommuner där man önskade att socialnämnden skulle fatta beslut om att stödja projektet ekonomiskt. I detta skede tackade 13 kommuner ja till att delta i projektet. Kristinehamn, Kil och Munkfors valde att avvakta. Under hösten 2002 anslöt sig Kristinehamn till projektet och under våren 2003 anslöt sig Kil. Munkfors valde att avstå. Slutligen blev det således 15 av 16 kommuner i Värmland som kom att delta i projekt LäsLust i Värmland. Samtidigt ansöktes om projektmedel från Region Värmland och Statens Kulturråd.

Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB)

I projektet har det också med hjälp av TPB ingått att undersöka och utveckla

möjligheten att använda talböcker i bostäder och på daglig verksamhet. Målet var att sammanställa erfarenheter i ett tipshäfte för spridning till övriga landet med syfte att stimulera och öka läsningen med talböcker. TPB har tillsammans med Karlstad stadsbibliotek och 14 läsombud undersökt hur talboken kan användas i läsombudsverksamheten. Utvärdering och uppföljning sker med hjälp av ett arbetsblad. Erfarenheterna sammanställs i samarbete mellan CfLL och TPB.

Projektledaren

Mitt uppdrag som projektledare har varit att förankra och bygga upp ett nätverk av arbetsgrupper i kommunerna, att ge information och stöd. Arbetsgrupperna har ordnat utbildning för personal i bostäder med särskilt stöd och service, personlig assistans, daglig verksamhet samt berörd personal inom hemtjänsten. Mitt stöd har också inneburit att arbetsgrupperna efter projekttidens slut ska arbeta självständigt.

Jag anställdes som projektledare på halvtid september 2001. Maud Husberg från CfLL har varit min handledare. Vid årsskiftet 2003 avslutades projektet.

Styrgruppen

Styrgruppen har haft det länsövergripande ansvaret, den har varit bollplank och stöd. Vi har träffats vid 17 tillfällen sammanlagt. Studieförbundet Vuxen-skolan hade arbetsgivaransvaret för mig som projektledare.

Personerna i styrgruppen:

Yvonne Lennemyr, Region Värmland

Ina Huss, Länsbiblioteket i Värmland

Linnea Sjöberg, Studieförbundet Vuxenskolan i Värmland

Iréne Edberg Karlsson, Studieförbundet Vuxenskolan i Värmland

Berith Frisk, Studieförbundet Vuxenskolan i Värmland

Rut Jontén Persson, FUB

Barbro Boomsma och Elisabeth Karlsson, FA

Maud Husberg, Centrum för lättläst, Stockholm

Det behövdes ett läsprojekt

Läsestunder var tidigare sällsynt i bostäder med särskild service och i daglig verksamhet, barnböcker var den litteratur som mest förekom. En del av personalen hade inte heller kännedom om att personer med utvecklingsstörning/autism har behov och rättigheter inom detta område. ”Våra brukare är så gravt utvecklingsstörda, de kan inte tillgodogöra sig läsning” tyckte många. En del per-

soner med utvecklingsstörning/autism fick aldrig ta del av sin egen post. Så var bilden på flera håll innan projektet startade.

LäsLust i Värmland har blivit ett begrepp som de flesta känner till eller har hört talas om. Det finns nu arbetsgrupper i alla deltagande kommuner. Personal har deltagit i inspirations- och utbildningsdagar och fått utbildning i studiecirkel. I dagsläget finns 170 läsombud och flera studiecirkel pågår. Läsombudsverksamheten har blivit känd som något positivt, vilket har framkommit i brev (bilaga 1) och samtal. Läsning är numera inlagd på veckoschemat i fler bostäder och dagliga verksamheter än tidigare. Attityder och värderingar hos personalen har förändrats.

Viktig prioritering

Politiker och beslutsfattare är medvetna om lagar och förordningar. De har ett ansvar och intresse av att dessa efterföljs. Säkerligen har detta bidragit till att kommunerna har deltagit i projektet. Det har varit en positiv inställning till läsombudsverksamheten.

Men det är viktigt att läsning och tillgång till samhällsinformation skrivs in i verksamhetsplaner, individuella scheman och andra dokument som styr verksamheten, samt att arbetet med läsombudsverksamheten är knuten till en tjänst inom förvaltningen. Att förändra värderingar, attityder och vanor tar tid, likaså att nå fram till ett fullständigt följande av lagar och förordningar.

Flertalet socialnämnder hade fattat beslut om att delta i projektet men hade inte avsatt pengar till genomförandet, vilket vållat en del problem. Det är som alltid viktigt att ledningen tydligt prioriterar verksamheten för att den ska få leva vidare, pengar måste avsättas i budgeten. Det har varit glädjande att de flesta chefer gjort sitt bästa för att personalen skulle få ta del av allt material om lättläst, om LL-böckerna och att personalen skulle få utbildning i studiecirkelform till läsombud.

Arbetsgruppens insatser

Biblioteken

Vid projektets början hade biblioteken ett varierat utbud av LL-böcker. I flera bibliotek var det svårt att hitta LL-böcker och tillgängligheten var inte bra. Ofta fanns de lättlästa böckerna bland barnböckerna. Det var inte så många personer som frågade efter LL-böcker och därför hade man inte heller köpt in på länge. I många fall saknades den lättlästa nyhetstidningen 8 SIDOR och samhällslitteratur. Bokdepositioner förekom endast ibland.

Personalen upplever sig underbemädd och ekonomin är ett problem. Men

representanterna från biblioteken var positiva till projektet och tyckte det var bra att få ett samarbete med personalen i bostäder, daglig verksamhet och hemtjänst. Man önskade få mer kunskap om personer med utvecklingsstörning/autism och om deras behov.

Samtliga bibliotek har köpt in fler LL-böcker under projekttiden, antalet talböcker har ökat. Fler bibliotek har nyhetstidningen 8 SIDOR och lättläst samhällsinformation. Bokdepositioner till gruppboenden och daglig verksamhet har ökat. Bokcafé har blivit ett inslag och bokprat förekommer på de flesta bibliotek. Biblioteken har i alla kommuner märkt en ökning av besök och låntagare.

FUB och FA

Representanter från FA saknades i de flesta arbetsgrupper. FUB och FA har en viktig uppgift att bedriva påtryckningar mot kommunerna så att LSS följs.

Studieförbundet Vuxenskolan

SV har avdelningar i varje kommun men pga. olikheter dem emellan blev uppbyggen för studiecirkelarna olika. Det var ofta svårt att finna lämpliga cirkelledare. I några kommuner var det svårt att starta cirklar pga. bristande engagemang och kunskap om ämnet. Dock var majoriteten mycket driftiga och gjorde ett enastående gott arbete.

För att finna lämpliga cirkelledare anordnades två utbildningsdagar en i januari och en i september 2002 med Eva Ekengren från Ansgariegården i Stockholm som föreläsare. Sammanlagt 58 personer fick cirkelledarutbildning.

Inspirations- och utbildningsdag i varje kommun var den första etappen för att få personal intresserad av att vilja bli läsombud. Representanten för socialtjänsten har skickat ut en inbjudan till de olika bostäderna, daglig verksamhet och hemtjänsten. I någon kommun har man valt ut en eller två personer från varje enhet för att delta i utbildningsdagen. Detta var naturligtvis en ekonomisk fråga. Utbildningen har i stort arrangerats på samma sätt i alla kommuner. Den har bestått av en halvdags utbildning med en inspiratör som har berättat om egna erfarenheter om hur läsning kan ske och vilka vinster det ger.

Socialtjänsten

Representanten har i flera fall varit den sammankallande och adressansvarige i arbetsgruppen. Man har informerat personalen om läsombudsprojektet. Enkäter, intresseanmälningar och adresslistor har delats ut och samlats in från bostäder, daglig verksamhet och hemtjänst. Vidare har man till nämnder och chefer i olika grad informerat om läsombudsverksamheten och behovet av läsombud, läsning och samhällsinformation.

Läsombuden har ändrat attityd till läsning för personer med utvecklingsstörning/autism och läsning som en arbetsuppgift. Man har nu börjat läsa, man läser oftare och man läser mer vuxenlitteratur. Man har köpt in fler LL-böcker och man lyssnar på talböcker. Personalen besöker oftare biblioteken. Den lättlästa nyhetstidningen 8 SIDOR används mer och fler prenumererar på den. Personalen märker att läsningen bl.a. ger lugn, glädje och fler ord. Personalen får själv ut mycket och alla tycker att det är kul.

Kvalitetssäkring av projektet

FUB och FA har undertecknat en skrivelse (bilaga 2) ställd till socialnämnden i varje kommun med en begäran om åtgärder för att säkra fortlevnaden och garanti för tillgång till läsestunder med högläsning

- att kommunen upprättar en plan för hur läsbehoven ska uppmärksammas och tillgodoses
- att kostnader för fortbildning och inspirationsträffar för läsombuden tas med i budget
- att en tjänsteman i kommunen skall ha det övergripande ansvaret för att läsning erbjuds.
- att högläsning och läsestunder skrivs in i verksamhetsplaner, handikapplaner och individuella planer.

De kommunala arbetsgruppernas ett-årsplan (bilaga 3) utgör en kvalitetssäkring.

Alla läsombud har fått en läsdagbok i projektet. Den högläsning som sker dokumenteras, vilken bok man läser, titel, författare, uppfattning om boken, reaktioner osv. Detta är en enkel form av kvalitetssäkring.

Länsgruppen, f.d. styrgruppen, kommer att finnas kvar efter projektet. Dess huvuduppgift är att bidra till att läsombud och läsning integreras i den ordinarie verksamheten. (bilaga 4)

Den tydliga bild som framtonar från enkätsammanfattningarna från bostäder, daglig verksamhet och biblioteken i Värmland är ett genomsnitt av dessa och skall med fördel användas av alla berörda som underlag i ett förändringsarbete. Det är viktigt att elever inom vårdskolornas omsorgslinje får ta del av den bild som ges i sammanställningarna och rapporten.

Genomförande

Att bilda arbetsgrupper

Genom besök, samtal och frågor till personerna inom de olika organisationer som deltog i projektet skaffade jag mig kunskap om hur de arbetade. En stimulerande arbetsuppgift var att läsa litteratur och lättlästa böcker som CfLL hade givit ut de senaste två åren. Olika sorters rapporter och material från tidigare projekt, regelbundet läsa den lättlästa nyhetstidningen 8 SIDOR, samhällsinformation av olika slag osv. Ja, i stort sett allt som handlade om läsombudsverksamheten var viktigt att få kunskap om. Att hålla sig á jour genom att regelbundet besöka hemsidan www.lattlast.se

En av de första arbetsuppgifterna var också att kartlägga hur det såg ut i Värmlands kommuner. Hur många gruppboenden och dagliga verksamheter fanns det egentligen? Utifrån telefonkatalogens gröna sidor bildade jag mig en uppfattning. Det fanns ca 100 dagliga verksamheter och ungefär 75 gruppboenden, men antalet kunde med tiden variera utifrån omorganisation, nybyggnad, omflyttning m.m.

Min huvudsakliga arbetsuppgift som projektledare har varit att bilda kommunala arbetsgrupper, starta ett samarbete mellan deltagarna i arbetsgruppen, informera, entusiasmera och få personerna i grupperna att prioritera läsombudsverksamheten. Jag skulle också se till att inspirations- och utbildningsdagar anordnades, se till att cirklar för läsombud kom i gång och att personal utbildades till läsombud. Dessutom samordna och bygga upp ett nätverk mellan de olika kommunernas arbetsgrupper och att vara den samordnande spindeln i nätet.

Vid det första mötet med arbetsgruppen berättade jag om bakgrunden till att projektet hade startats, vilken uppgift var och en förväntades ha i arbetsgruppen samt gick igenom det informationsmaterial som jag tidigare ställt samman. Jag demonstrerade och informerade också om talboksspelarna och Daisy talböcker.

Vid följande träffar har arbetsgrupperna bl.a. tittat på videon 8 SIDOR, om hur man kan läsa den lättlästa nyhetstidningen 8 SIDOR, alla LL-böcker, lättlästa tidningar och samhällsinformation har visats vid flera tillfällen. Vi har gått igenom studiecirkeln material "Läsa tillsammans". Arbetsgruppen har diskuterat och genomfört inspirations- och utbildningsdag för personalen. Enkäter till bib-

liotek och socialtjänst har delats ut. Jag har träffat arbetsgrupperna mellan 5 och 7 gånger beroende på hur man har kommit igång. Dessemellan har vi haft kontakt både per telefon och med e-post.

Det var nödvändigt att skapa ett fungerande nätverk, ett forum för kontakt per telefon och fax, vanlig post och e-post. Jag byggde upp en telefon- och adresslista där alla personerna i samtliga arbetsgrupper fanns med. Denna katalog delades ut till samtliga arbetsgrupper och underlättade också deras kontakt sinsemellan. Likaså lade jag upp en grupp-e-postlista, det var nödvändigt att per e-post smidigt kunna nå alla och att vi kunde ha en snabb och enkel dialog.

2500 exemplar av en informationsfolder med ett lokalt foto och namnet LäsLust i Värmland trycktes upp. I denna framgick, projektets syfte och mål och samarbetspartners.

LL-böcker och material

Genom telefonkontakter, brev och personliga kontakter informerade jag om utbudet av LL-böcker och material, till Länsstyrelsen, socialchefer, områdes- och enhetschefer, på länsmöten för FUB och FA, socialbibliotekarier, handikappkonsulenter, media osv. Jag hade gjort i ordning två stora väskor med LL-böcker, 8 SIDOR och lättläst samhällsinformation/material. Dessa samt talbokspelarna Viktor Reader classic, Plex Talk och Daisy talböcker kom att vara med på alla mina besök i länet. Innehållet var mycket uppskattat.

Jag formulerade ett brev till socialnämnderna om att projekt LäsLust i Värmland nu hade startat och att jag önskade få en kontakt, för att på så sätt påbörja arbetet med att bilda en kommunal arbetsgrupp. Jag erbjöd mig att personligen informera på möten eller sammanträden. Flera kommuner ringde själva upp och gav mig namnet på ansvarig kontaktperson för enheten. Därefter kontaktade jag bibliotek, FUB, FA och SV och fick namn på de personer som skulle ingå i arbetsgruppen.

Nyhetsbrev

Regelbundna nyhetsbrev med information och olika faser i projektet har funnits att läsa på Länsbibliotekets hemsida. I varje av FUB:s länsblad har jag berättat om projektet, om lättläst och därtill givit boktips.

Utbildningar och erfarenhetsutbyte

Jag har gjort åtta resor till CfLL och tillsammans med projektledare från övriga län har jag fått utbildnings- och erfarenhetsutbyte. Utbildningen har omfattat föreläsningar om start och struktur av projekt och tid, att leda möten och grupper på ett effektivt sätt, föreläsning i berättandekonsten och om minnets möjligheter.

Jag har fått gå kurs i att skriva lättläst, studiebesök på TPB och på 8 SIDORS nyhetsredaktion.

CfLL har med hjälp av Tom Weegar, Lotta Rosenström och Maud Husberg ansvarat för att jag har fått individuell handledning, utbildning i ledarskap, tidsstruktur, hur man säljer en idé, att skriva lättläst, gruppdynamik mm, ordnat träffar och studiebesök med andra projektledare.

LäsLust i Mariebergsskogen!

En dag med LäsLust i Mariebergsskogen! Styrgruppen tog initiativ till en manifestationsdag i slutet av projektet, vilket blev en lyckad avslutning i projektet. Milco och Maxi ICA sponsrade med olika varor. Länsförsäkringar, CfLL, Poolia m fl. hade skänkt fina vinster. Flera artister ställde upp gratis eller för en blygsam kostnad. Tack vara frivilliga insatser från olika håll fungerade allt praktiskt väldigt bra. Elever från Vårdskolan i Arvika fanns också till hands för att hjälpa till.

Bussar och färdtjänst parkerade sina fordon, över 500 personer från alla kommunerna strömmade in. Elever från Karlstads Kulturskola medverkade med folkmusik vid entrén och Karlstads kommundirektör höll välkomsttal. Media i form av TV4, Radio Värmland, NWT och VF var på plats.

Lotter som gav fina vinster fanns att köpa. CfLL hade massor av LL-böcker som såldes till ett billigt pris. I Spikgården gräddades det våfflor, med vispgrädd och sylt. Trubaduren och författaren Jonas Bergergård underhöll med högläsning ur sin bok "En ensam man" och sjöng visor till gitarr.

Vid Sätervallen visade säterjäntor hur det såg ut på en säter. Författaren och sagoberättaren Per Gustavsson var populär när han berättade sina skrönor och historier. Det var en fröjd att se hur folk vred sig i stolarna av skratt. På olika ställen kunde man se och höra Ingvar Karlsson från Sven-Ingvars orkester som med sitt dragspel på magen spelade dragspelsmusik. Inne i Acksjöns kapell underhöll Forshaga-gänget och Tralljäntorna med gitarr och körsång. Utanför kapellet, på en grässlätt fanns bibliotekets personal och visade LL-böcker, berättade och välkomnade till att låna på biblioteket.

Vidare gick vandrigen till Gammelstugan, där hembygdsföreningen visade hur en bostad kunde se ut för längesedan. Utanför spelade och sjöng Vargtons orkester så att flera tog sig en svängom på gräsmattan. Vid grillplatsen bjöds det på Festis och korb med bröd. Avslutningsvis spelade Kaggens orkester upp till dans i Holken, många kunde inte sitta stilla till den glada musiken. Man dansade och roade sig av hjärtans lust.

Slutligen var det dags att åka hemåt. Besökarna var trötta men nöjda och belåtna. Förutom alla arrangemangen så var själva Mariebergsskogen med alla djur och sin natur en trevlig plats. Det hade varit en dag där det bjudits på mat, härliga upplevelser och alla hade fått tillfälle att träffas från olika kommuner. Nästan alla hade egna böcker med sig hem. Och solen i Karlstad hade varit på sitt bästa humör hela dagen!

Vad har hänt i de olika kommunerna?

Jag har träffat arbetsgrupperna mellan 5-7 gånger, beroende på hur mycket stöd som behövts.

Socialtjänstens representant i varje arbetsgrupp har fått två enkäter, en om läsvanor i boenden med särskilt stöd och service samt en enkät till daglig verksamhet. Socialtjänstens representant har ansvarat för utskick och insamling från personalen som har besvarat enkäterna. Bibliotekets representant fick en enkät i början av projektet och en likadan i slutet av projektet.

Några av personalen har deltagit i både inspirationsdagen och i utbildningsdagen för cirkelledare. Vid samtliga inspirationsdagar har all LL-litteratur, den lättlästa nyhetstidningen 8 SIDOR, Daisy talböcker och talboksspelarna Victor Reader klassik och Plex talk funnits på bokbord. Personalen har inte haft kännedom om att det fanns så stort utbud av LL-böcker. För många var Daisy talböcker också en nyhet.

Inbjudna till inspirations/utbildningsdagarna för att berätta varför och hur man kan läsa för vuxna personer med utvecklingsstörning/autism har varit Eva Eken-gren och Christer Fihn från Ansgariegården i Stockholm.

Ambitionen var från början att utbildning i studiecirkel skulle ske av minst två personal på varje gruppbostad/dagligverksamhet. Men detta har inte gått att genomföra i alla kommuner. Orsakerna har främst varit för stora vikare/timkostnader, men också svårt att finna vikarier. Man har funnit det lättare att utbilda mindre antal och istället fortsätta succesivt.

Efter studiecirkelns slut, vid diplomutdelningen har alla läsombud fått ett diplom, i en del fall har det varit försett med en vacker ram. De har fått nyhetstidningen 8 SIDOR, en läsdagbok för kvalitetssäkring samt en LL-kasse med LL-material. Läsombuden har dessutom firats av arbetsgruppen med blommor, kaffe, tårta och högläsning. På många håll har läsombuden fått en egen bok av arbetsgruppen.

Hammarö – 8 läsombud

Personal från daglig verksamhet och gruppbestäder deltog i inspirationsdagen som ordnades av arbetsgruppen i Karlstad. En studiecirkel genomfördes och 8 läsombud har utbildats. En bokmässa har ordnats på daglig verksamhet. Samtliga personal på gruppbestäder och dagliga verksamheter hade bjudits in. Många kom och lät sig inspireras. Bibliotekets representanter deltog och fick önskelista på LL-böcker från personal och brukare.

Bibliotekets representanter har besökt mig för att titta på och bilda sig en uppfattning om vilka LL-böcker som man ville beställa. Man har möblerat om och skyltat upp bättre vi LL-hyllan. Bokprat planeras, det finns många intresserade låntagare. Personalen är mycket entusiastisk och besöker ofta biblioteket tillsammans med målgruppen. Läsombuden deltog i utbildningen om ”vad händer efter projektets slut” i Karlstad i september.

Säffle – 26 läsombud

Inspirationsdag genomfördes, ett 70-tal personer deltog. Tre studiecirkel har därefter genomförts. FUB och SV har ordnat bokcafé och utställning med LL-böcker. Trubaduren och författaren Jonas Bergergård sjöng och läste ur sin bok En ensam man. Arbetsgruppen har deltagit med bokutställning vid ”öppet Torg”, för föreningar och på kommunens handikappdag i september. FUB har bekostat bussresan till manifestationsdagen i Mariebergsskogen. FUB har också skänkt den Lätta Kokboken som julklapp till daglig verksamhet och planerar fortsätta traditionen att ge en LL-bok som julgåva till gruppbestäder och daglig verksamhet.

Lättläst material om EMU har delats ut till gruppbestäderna. Två studiecirkel med lättläst material i ämnet ”Utan ström och vatten” har hållits. På dagcenter har man inför valet genomfört studiecirkeln ”Inför valet”.

Socialtjänstens representant har förankrat arbetsgruppens arbete. Arbetsgruppen har också uppvaktat sociala nämnden och berättat om läsombudsverksamheten. Högläsning är infört på veckoschema.

På biblioteket har man möblerat om och flyttat LL-hyllan till ”gröna rummet”. Alla låntagare är överens om att detta är en lugn och bättre plats. Man har årsbonnemang på samtliga LL-böcker som har ges ut. En inventering av LL-böcker har gjorts, FUB har därefter köpt in populära böcker. På biblioteket har man märkt starkt ökad efterfrågan på LL-böckerna, både från besökande och via telefonsamtal från bostäder och dagcenter. Även andra grupper såsom särskolan och elever med specialpedagogik har haft stor nytta av våra LL-böcker säger bibliotekets representant. ”En pojke sade att det var första gången i livet som han hade

läst en hel bok.” Bokprat har skett vid två tillfällen och man tycker att det har skapats mycket bättre kontakt med läsombuden efter träffarna på biblioteket, ”...det känns som det blivit ett flyt”. En artikel om projektet har införts i bibliotekets årsbok.

Arbetsgruppen kommer att ha regelbundna träffar under nästa år. En inspirationsdag för läsombud med Misse Sten kommer att ordnas. Vid behov ordnas nya cirklar för läsombud. Läscafeér och en LL-dag för läsombud, utvecklingsstörda och anhöriga planeras. Ett läsombud ska väljas in i arbetsgruppen och protokollet ska sändas till varje enhet. Arbetsgruppen har deltagit i utbildningen ”Vad händer efter projektets slut” i Karlstad i september.

Filipstad – 8 läsombud

Inspirationsdag har ordnats, cirka 20 personer deltog. Personal från grannkommunen Storfors var också inbjuden. Studiecirkel har startats och åtta personal från både gruppbestäder och daglig verksamhet har utbildats. Högläsning är inskrivet på arbetsschemat.

Arbetsgruppen kommer att ha läskvällar på biblioteket under våren för att få med personer ur eget boende. Flera företag har skänkt pengar till en aktivitetsdag som ska äga rum under våren 2004. Arbetsgruppen kommer att arbeta för att andra handikappade och att äldreomsorgen ska delta i läsombudsverksamheten.

Bibliotekets representant önskar samarbete och information från personal om lämpliga böcker för inköp. En läsedagbok från En bok för alla, har köpts in som kvalitetssäkring av omsorgen till läsombuden.

Socialtjänstens representant har bytts tre gånger, vilket medfört svårigheter i rapporter och planering. SV har varit sammanhållande i arbetsgruppen. Filipstad och Storfors har samma SV - avdelning, alla aktiviteter som planeras sker i samarbete. FUBs representant har inte kunnat fortsätta delta i arbetsgruppen.

Storfors – 3 läsombud

Täta personalbyten har medfört svårigheter för en bra arbetsstruktur för personalen. Socialtjänstens representant har bytts tre gånger. Budgeten var överskriden, och fortbildning var inte aktuellt. Vid projektets början var beståndet på biblioteket 118 LL-böcker, sista inköpet hade gjorts 1998. Nyinköp av LL-böcker har gjorts under projekttiden.

Liten bokmessa har hållits på daglig verksamhet. Intresset var stort, både personal, brukare och särskolans personal kom. 8 från personalen deltog i Filipstads inspirationsdag. Flera av personalen har deltagit i cirkelledarutbildningen, men

det har inte varit möjligt att starta studiecirkel med studieförbundet. Personalen har istället genomfört egen studiecirkel med studiematerialet ”Läs tillsammans” och tre personer har utbildats till läsombud. Läsombuden deltog i utbildningen om ”vad händer efter projektets slut” i Karlstad i september.

Årjäng – 29 läsombud

En del av personalen deltog i utbildningen för cirkelledare och flera deltog också i inspirationsdagen i Arvika. Formen för studiecirkel var att ha den i anslutning med respektive personalgrupps personalmöte. Totalt cirka 38 personer hade anmält sig. En cirkelledare valdes från respektive personalgrupp. Tiden för cirkelsammankomsterna var olika då mötestiden varierade från plats till plats. Cirkelledarna har haft träffar för att diskutera upplägg, förslag och stötta varandra. Det blev 29 läsombud som fick diplom. Inbjuden till högtidsdagen var trubaduren och författaren Jonas Bergergård som sjöng visor och läste högt ur sin bok ”En ensam man”. Alla LL-böckerna fanns på bokbord, och det var succé – alla plockade, kände, tittade och önskade .

Dagcentret har köpt in egna LL-böcker från önskelistan Högläsning är inskrivet på veckoschema på daglig verksamhet och i flera gruppbestäder. Nyhetstidningen 8 SIDOR skickas runt till olika gruppbestäder. Dagcentret har köpt in kursmaterialet ”Läs tillsammans” till studiecirkeln. Dagcentret har även bekostat övertalig personals löner på manifestationsdagen i Mariebergsskogen

Inför valet 2002 bjöd man från dagcentret in lokala politiker till en frågestund. Varje partipolitiker fick besvara ett antal frågor som tidigare hade skrivits ned. FUB och Fritids hade köpt in LL-materialet ”Var med och bestäm”, ”Så här tycker vi” och ”Valet är ditt” som har använts. FUB har sökt och fått fondmedel med 6 000 kr från Kungliga patriotiska sällskapet. Pengarna har använts för inköp av Daisyspelare samt som hjälp till bussresan till manifestationsdagen i Mariebergsskogen. Man har haft flera fritidskvällar med högläsning och berättelser mm. Målgruppen själva har fått presentera böcker som de har läst. Stig Torstensson har besökt biblioteket, där han läst och berättat.

Biblioteket har skyltat upp och gjort en egen avdelning för lättläst, LL - böcker har köpts in för ca 10 000 kr. Tre Daisyspelare finns och talböcker har skaffats. Presentation av Daisyspelare har skett vid två tillfällen och man har också samtidigt haft presentation av nya böcker och bokprat. Biblioteket har gjort en lista över LL-böcker som finns, cirkulerar till gruppbestäder, dagcenter, och skola. Böcker lånas kontinuerligt.

Den 15 januari var det utbildningsdag för de blivande cirkelledarna, Eva Eken-gren från Ansgariegården i Stockholm var en stor källa till inspiration. Arbets-

gruppen har haft möten varannan månad. Cirkelledarna har haft tre möten under 2003.

Grums – 7 läsombud

Ca ett tiotal av personalen deltog i Karlstads inspirationsdag. En studiecirkel har genomförts och sju läsombud är utbildade. I samband med julfesten delades inramade diplom ut till varje läsombud. För samtliga på avslutningen var alla LL-böckerna som fanns på bok-borden en succé.

Biblioteket har byggt om och placerade därefter LL-hyllan på bättre plats. Några procents ökning av nya läsare av LL-böcker har märkts. Nya LL-böcker har köpts in och pengar är avsatta i budgeten.

Representanten från fritid har bytts i arbetsgruppen. Socialtjänstens representant delegerar sin plats i arbetsgruppen till en personal. Bibliotekets representant har bytts. Fritiden har anpassat sitt nyhetsblad till lättläst, de skriver och ger tips om LL-böcker. De har också ordnat ”må-bra-kvällar” där man har pratat böcker och givit boktips.

Karlstad – 15 läsombud

Eftersom kommunen är stor med många enheter bedömde områdesansvarig att det blev för dyrt att utbilda alla samtidigt. Inspirationsdag har anordnats och två studiecirkelklar med personal från daglig verksamhet har därefter genomförts. Ca 60 deltagare hade samlats, grannkommunerna Hammarö och Grums personal deltog. Det var en lyckad dag. Flera valde även att delta i utbildningen för cirkelledare dagen efter. LL-böckerna och talboksspelarna fanns på ett stort bokbord och väckte som vanligt stort intresse. Nya Wermlandstidningen kom på besök

Handikappkonsulenten har fått information om projektet, vilket har resulterat i en skyltning med LL-böcker och LL-material i Rådruddets fönster, samt utställning med LL-material och LL-böcker i Rådruddets entre.

På biblioteket, vid LL-hyllan har en rull-upp skylt med den gröna LL-gubben funnits. Biblioteket har års abonnemang av LL-böckerna.

Med anledning av det internationella Handikappåret hade Vård och Omsorg den 31 maj anordnat ”En dag med möjligheter”. Många olika föreningar hade utställningar och alla möjliga hjälpmedel kunde testas. FUB och bibliotekets representanter deltog med utställningstålt där projekt LäsLust, allt LL-material och LL-böcker presenterades.

Lässtunder är inskrivna på veckoschema som kvalitetssäkring på flera dagcenter.

Forshaga – 15 läsombud

Arbetsgruppen startade med en bokdag där man hade utställning med lättlästa böcker. Inspirationsdag har ordnats och ett 20-tal personer medverkade. Två studiecirkel har genomförts, 15 läsombud har utbildats. Två studiedagar har genomförts för läsombuden från daglig verksamhet, gruppboheter och personliga assistenter.

Liten bokmässa med LL-böcker har ordnats på dagcenter och biblioteket har haft bokprat för personalen. En bland personalen på dagcenter har deltagit i "Skriva lättläst" - kurs på Centrum för lättläst i Stockholm.

Bibliotekets representant har flyttat LL-hörnan till en lättillgänglig plats. Det har skyltats tydligt på LL-hyllorna och är lättillgängligt och överskådligt. Nya LL-böcker för ca 10 000 kr har köpts in.

Socialtjänstens representant anser att projektet har slagit väl ut och intresset för LL-böcker har ökat uppenbart. Från arbetstagarna hörs då och då "nu har vi varit och lånat böcker på biblioteket".

Kristinehamn – 5 läsombud

Från början hade man tackat nej till att delta i projektet. Men efter ytterligare information i början av maj 2002 beslutade socialnämnden att tacka ja till att delta i projektet. En kommunal arbetsgrupp bildades. För att få en representant från FUB togs kontakt med ordföranden i FUB vid flera tillfällen, inget svar har dock erhållits.

Inledningsvis var det svårt att samla personal till en inspirationsdag. Det beslutades därför att starta med studiecirkel först. 5 personal från daglig verksamhet och gruppboheter har utbildats och fått diplom. I december 2003 ordnades en inspirationsdag och ca 20 personer deltog med stort intresse. Stort bokbord med alla LL-böckerna fanns på plats och var som vanligt populärt.

Biblioteket har två talboksspelare. Nya LL-böcker har köpts in och i samband med omflyttning under våren planeras prioritering av skyltning och placering av LL-böcker.

Torsby – 6 läsombud

Inspirationsdagen var förlagd till en mycket vacker gammal gård. Ett 30-tal personal från Sunne och Torsby deltog. Ett stort LL-bokbord fanns på plats. En studiecirkel hade redan genomförts och sex läsombud hade utbildats och fick nu diplom. Lokaltidningen var på plats. Högläsning har skrivits in på veckoschema som kvalitetssäkring.

Socialtjänstens representant har förankrat läsombudsverksamheten. Biblioteket har länge varit trångbott men flyttar till nya lokaler under våren. I dag har man s.k. vandringsbibliotek till gruppboenden.

Sunne – 12 läsombud

Drygt 15 personer deltog i Torsbys inspirationsdag och 12 personal blev intresserad och anmälde intresse att bli läsombud. Läsestunder har startat både enskilt och i grupp, inredning har köpts in för att göra läsningen mysigare. Nyhetstidningen 8 SIDOR har tagits ner från webben och kopierats till verksamheterna. Läsombuden informerar övriga på sina arbetsplatsträffar. Öppet hus med LL - bokmässa har ordnats på dagcentret. Både personal och brukare kom. Bibliotekspersonal fanns på plats och tog emot önskelista på böcker. LL-böcker har beställts till dagcenter. I Sunne ansåg man sig inte ha den ekonomiska förutsättningen att delta i den traditionella cirkelformen. Istället ordnade man fortbildning utan studieförbundet.

Socialtjänstens representant har iordningställt en enkät där personal fått besvara frågor om ytterligare inspiration/utbildning inom lättlästverksamheten önskades. Frågan ställdes också vad de skulle välja om de var tvungna att prioritera fortbildning inom sitt yrkesområde. Det visade sig att majoriteten ansåg att läsestunderna fungerade bra. Socialtjänstens representant berättar att ett stort antal timmar har lagts ner, och kommer också fortsättningsvis att läggas ner på högläsning i gruppboende och daglig verksamhet. Läsningen som verksamhet är inte heller ny utan har funnits med under åren. Genom projektet har man dock på enheterna fått inspiration och ”nyttändning” igen. Information om projektets syfte och mål har skett på samtliga enheter.

FUB:s representant kommer ev. att avgå ur arbetsgruppen. SV:s representant har haft svårighet att delta i arbetsgruppen.

Sunnes bibliotek är beläget på andra våningen. Det finns ingen hiss, vilket innebär att personer med rörelsehinder inte kan besöka biblioteket. LL-hyllan på biblioteket är flyttad, den är mera tillgänglig och nya LL-böcker har köpts in. Den lättlästa nyhetstidningen 8 SIDOR finns numera på biblioteket

Hagfors – 7 läsombud

Inspirationsdag ordnades, och ca 15 personer deltog. Studiecirkel har startats och 7 läsombud har utbildats och fått diplom.

FUB-representanten har presenterat lättläst på personlig assistentutbildning i Munkfors. Lättläst har också presenterats på Handikappdagen i Hagfors kultur- och konferenscentrum.

Ny studiecirkel är på gång och tre personal är anmälda. Biblioteket har köpt in nya LL-böcker och man skyltat upp LL-hyllan och gjort en rymligare plats. Omsorgens representant har bytts och ny har kommit.

Kil – 8 läsombud

Inspirationsdag har ordnats och ett 30-tal personer från daglig verksamhet och gruppboenden deltog. Öppet hus med liten bokmessa har anordnats på daglig verksamhet. Bibliotekets representant deltog och fick en lång önskelista på böcker från personal och arbetstagare. Inspirationsdagen gick av stapeln på en arbetsplats där många av kommunens arbetsökande nu arbetade. Bokbordet med alla LL-böckerna rönste stor uppskattning. En studiecirkel har genomförts och 8 läsombud har utbildats. De har fått ett vackert inramat diplom.

Biblioteket har gjort i ordning en bättre plats, och har köpt in ett stort antal LL-böcker. Bättre skyltning av LL-litteratur ska ordnas. Det finns planer att ordna hjälpmedel för personer som har svårt att läsa vanlig skrift i datorn.

Arvika – 14 läsombud

Inspirationsdag har ordnats och tre studiecirkel har genomförts. Lokaltidningen Arvika Nyheter var på plats på "högtidsdagen" när diplomerna delades ut. Lässtudiecirkel för personer med utvecklingsstörning har diskuterats.

Arbetsgruppen har träffat socialnämnden och berättat om sitt arbete. SV har fått 15 000 kr från Arvika kulturnämnd för att utbilda läsombud och att anordna inspirationsdag.

På de flesta dagcenter är läsestunder inskrivna på veckoschema som kvalitets-säkring. Socialtjänstens representant påpekar att läsombudsverksamheten är en lagstadgad rättighet och studiecirkeln medför kompetenshöjning för personalen.

Eda – 7 läsombud

Inledningsvis fanns svårigheter att få representant från socialtjänsten, men ytterligare LSS-handläggare anställdes och läsombudsverksamheten kunde prioriteras. Socialtjänstens och bibliotekets representanter deltar i Arvikas arbetsgrupp. Det var praktiskt att ha gemensam arbetsgrupp eftersom orterna ligger nära varandra. Tillsammans med bibliotekets representant gjordes besök i de två gruppboenden och den dagliga verksamhet som finns. Alla LL-böcker visades och det fanns ett stort intresse. Personalen överlämnade en önskelista på LL-böcker till bibliotekets representant.

Huvudbiblioteket ligger flera mil från dagcentret, därför finns planer att flytta ett större utbud av LL-litteratur till filialbiblioteket som finns på orten.

En studiecirkel har genomförts och sju läsombud har utbildats och fått diplom. Läsombuden fick också varsitt presentkort på 100 kr till en egen bok av biblioteket. Schemalagda läsestunder är inlagda på veckoschemat på daglig verksamhet.

Tre enkätundersökningar

Den första enkätundersökningen genomfördes för att få en bild av hur läsvanorna såg ut för personer med utvecklingsstörning/autism. Representanten från socialtjänsten i arbetsgruppen fick och delade ut enkäter till daglig verksamhet samt till de boenden med särskilt stöd och service, som fanns på enheterna. Detta är dock inte en redovisning av läsvanorna i samtliga bostäder, daglig verksamheter och personliga assistenter, eftersom alla inte återlämnade enkäten. Men sammanställningen ger ändå en mycket tydlig bild.

- Sammanställning av enkätsvar från 72 bostäder med särskilt stöd och service samt 349 personers läsvanor (bilaga 5)
- Sammanställning av enkätsvar från 43 dagliga verksamheter samt 383 arbetstagares läsvanor (bilaga 6)

Biblioteken har besvarat två enkäter. Den första delades ut i början av projektet och den andra strax innan projektet avslutades. Syftet med detta var att få en bild av hur det såg ut på biblioteken i början och om det hade skett någon förändring under projekttiden. Sammanställningen kan också användas som underlag för biblioteken i en fortsatt förändring som underlättar för personer med utvecklingsstörning/autism.

- Sammanställning av enkätsvar från 15 bibliotek (bilaga 7)

Jag har valt att redovisa svaren i form av cirkeldiagram och staplar så långt som möjligt, eftersom det ger en tydligare bild än bara siffror. Många av bilderna talar för sig själva! Men det är några enkätsvar som jag särskilt vill poängtera:

- Mer än hälften (194) av personerna i gruppboendena kan inte läsa själva. (bilaga 5, fråga 3)
- I bara 13 gruppboendena finns schemalagda läsestunder. (bilaga 5, fråga 7)
- av 72 gruppboendena köper 71 sällan (44 %) eller aldrig (56 %) böcker. (bilaga 5, fråga 10 a och b)
- Barnböcker läses mer än vuxenböcker i både bostäder och dagliga verksamheter. (bilaga 5, fråga 11 och bilaga 6, fråga 11)
- Av totalt 383 arbetstagare inom daglig verksamhet kan bara 156 personer läsa själva. (bilaga 6, fråga 3)
- Drygt 40 % (18 stycken) av daglig verksamhet har läsestunder inlagda på veckoschema. Även här en låg siffra, men trots allt dubbelt så hög procent om man jämför med läsestunder i gruppboendena. (bilaga 6, fråga 7)
- 44 % av daglig verksamhet köper böcker sällan, övriga aldrig. (bilaga 6, fråga 10)

- Under projekttiden har ingen förändring av bibliotekets skyltning till LL-litteraturen skett. (bilaga 7, fråga 5)
- Antalet LL-böcker som talbok har ökat något. (bilaga 7, fråga 7)
- Även 8 SIDOR har ökat något. (bilaga 7, fråga 10)
Samma förhållande gäller för lättläst samhällsinformation. (bilaga 7, fråga 12)

Slutord

Läsombuden är nyckelpersoner för att läsningen ska fortsätta. I enkätundersökningar som gjorts har det visat sig att TV är det vanligaste sättet att få nyhetsinformation för personer med utvecklingsstörning/autism. Ibland är text och bilder svåra att förstå, därför behövs någon som förklarar det som är svårt. Lättläst och läsombud behövs.

Lättlästa böcker har givits ut i snart 30 år. Utbudet är stort, men målgruppen har inte haft kännedom om böckerna och har därför inte visat intresse.

Av vana har personal läst barnböcker för vuxna personer med utvecklingsstörning/autism, i tron att detta varit rätt. De som nu har upplevt vad lättläst vuxenlitteratur kan ge, de har också insett att personer med utvecklingsstörning/autism förstår, men var och en på sitt eget sätt. Läsestunderna medför utveckling och glädje.

FUB har länge arbetat för att läsning och nyhetsinformation ska bli en rättighet. Ett långvarigt arbete har börjat visa positivt resultat. Personalen har fått en ny arbetsuppgift och har upptäckt vilken intressant och ibland överraskande respons denna ger.

I Värmland har personalen kommit en bra bit på väg i att se läsning som en självklarhet och rättighet. Alla bibliotek har under projekttiden köpt in nya inspirerande LL-böcker och samarbete har inletts mellan personal och bibliotek.

Läsombuden beskriver stor entusiasm inför arbetsuppgiften högläsning på daglig verksamhet och i bostäder. Arbetet har fört med sig många härliga stunder, och ”...alla väntar på läsestunden”. Den har blivit en viktig del av vardagen.

Låt oss fortsätta arbeta för att det inte ska vara skillnad på folk och folk. Låt oss arbeta för att **alla** ska få vara delaktiga!

Bilagor

- 1. Några brev från läsombud i länet**
- 2. Hemställan från FUB till kommunerna**
- 3. Arbetsplaner för kommunala arbetsgrupper**
- 4. Arbetsplan för länsgruppen i Värmland**
- 5. Sammanställning av enkätsvar från bostäder med särskilt stöd och service i Värmlands län**
- 6. Sammanställning av enkätsvar från dagliga verksamheter i Värmlands län**
- 7. Sammanställning av enkätsvar från 15 bibliotek i Värmlands län**

BILAGA 1

Några brev från läsombud i länet

Rapport från ett läsombud i Torsby som jobbar på två gruppboende

Gruppboende 1: Läser i grupp med tre stycken, de väljer vems lägenhet vi ska vara i. Svårt att dela på dom, oroliga för vad de andra gör om vi skulle dela på oss. Jag lånar böckerna på biblioteket och de får välja någon bok av dom.

Vi tänder ett ljus, det är viktigt! Om vi är själva hemma sitter vi i vardagsrummet (gemensamma). Sist vi satt där så tog boken slut och jag tyckte inte att vi skulle börja på någon ny, utan vi satt tysta. Det lyckades i 5 minuter. Vi blev så avslappnade att vi höll på att somna.

Ibland sitter jag med en flicka och läser. Hon vill höra om kärlek och förhållanden. Hon säger att hon "läser" själv ibland också, för den boken vi läseri lämnar jag kvar hos henne.

En boende är mycket svåraktiverad, egentligen så är det nog bara promenader som uppskattas bäst. Vi har strukturerad verksamhet för honom och där har vi lagt in läsning. Han är blind. Han får känna på boken när vi säger att - nu ska vi läsa. Vi sitter i hans soffa och ibland blir det bara en sida så är han nöjd och drar bort boken. Ibland sitter han stilla och vi läser flera sidor. Vi har bestämt att även om han sitter stilla så ska vi ej läsa för länge. Läsningen med honom genomförs av all personal.

Läsning i lägenheterna med dom andra är det som jag gör. Ett par andra läser ibland men ej regelbundet. De pratar om läsningen för de andra i personalen. Så de förknippar "läsa böcker" med mej!

Boende Två: De bor i egna lägenheter, så det är lättare att läsa med bara en. Det är två stycken som jag har hjälpt att låna böcker. Har ej läst för dom. De vill sitta med böckerna själva. Dom är rätt duktiga att läsa. Men de är glada över att få hjälp att hitta böcker som passar för dom.

Den ena flickan åkte med mej i min bil och då spelade jag ett band "talbok". Hon blev så intresserad och lyssnade noga. Så då fixade jag den talboken så hon fick låna den. Den var så bra. Detta ska vi fortsätta med.

I det boende ska jag försöka få någon av de andra att börja läsa med dom, eftersom jag ej jobbar så mycket där och ev. kommer att sluta där.

Hälsningar

Ingela Persson

Södra Grinden

Murar Pers väg 2, 685 33 Torsby

Åsgatans gruppboestad i Grums av Jan Häggeborn

Jag och Maria Johannesson som är Läsombud har försökt att påverka att det blir mer läsning på gruppboestaden. Några boende har varit till biblioteket och lånat lättlästa böcker. Vi har även köpt in en del Lätt-lästböcker.

Högläsning för boende har kommit i gång med mestadels positivt resultat. Varje söndag har vi en nyhetsstund där vi pratar om nyheter som hänt under veckan med hjälp av Lätt-läst tidningen. Samtliga boende utom en deltar och diskuterar med liv och lust. Mycket uppskattat!

Hälsningar Jan och Maria

Har sedan jag började arbeta på fritidsverksamheten läst och pratat om LL-böcker vid öppet hus-träffar. Höjdpunkten var i september när vi var på LL-dagen i Mariebergsskogen. Den betydde mycket för alla som var med och många köpte egna böcker. Under våren har jag planerat besök på biblioteket för att låna LL-böcker.

Fritidsverksamheten i Grums av Marianne Grumer

Utvärdering av LäsLust-projektet från ett läsombud, Hammarö kommun

Att få vara med i läslustprojektet och i läsombudscirkeln som Ellen Palm ledde har endast varit positivt. För mej personligen så har jag upptäckt de lättlästa böckerna (kände till dom och har läst, men inte i den utsträckningen som nu) fick även många tips, har läst mej bl.a. hur svårt det är att vara tydlig och vilken stor betydelse det har för arbetstagaren att få en stund med någon som kan läsa och berätta. Det har jag förstått då vi kom att prata om både svåra och smärtsamma saker i läsegruppen. Jag har fått höra upplevelser som jag aldrig skulle få höra annars. Vi som läser här på jobbet tycker att det är en härlig stund. Ju mer vi läser desto större blir intresset. Fler vill också vara med och verkar vänta på läsestunden, det tror jag beror på att vi läser just lättlästa böcker men också på att vi har blivit duktigare på att läsa. Innan vi kom med i projektet så lästes mest barnböcker.

Vi har läsning på schemat. Läser VF varje morgon för några, f.ö. läser vi 2 gånger i veckan i 2 olika grupper. Vi har diskuterat om att försöka "dela" på 8 SIDOR med ett annat dagcenter. Vi har köpt in ca 10 st. nya böcker.

Biblioteket har tyvärr möblerat om och flyttat de lättlästa böckerna till ett hörn och det är inte lika lätt att hitta de lättlästa böckerna nu. Bibliotekspersonalen har pratat om att sätta upp den gröna skylten. Behöver kanske ha en påminnelse. Hörnan är för övrigt mysig, finns stolen där som de lovat???

Det enda negativa är att jag inte ALLTID hinner läsa boken själv innan jag läser den för gruppen. Det är mycket roligt att läsa högt.

*Tack för att jag fick vara med.
Kerstin Bodén, Snickeri och Service*

**Så här berättar personalen på Nolgårds Aktivitetscenter för sin enhetschef
*Hur upplever du som läsombud läsningen på din enhet?***

– Positivt. Vi har lyckats fånga intresse hos våra arbetstagare för olika författare. T.ex. Selma Lagerlöf och Strindberg. Även LL-förlagets utbud av böcker om våran verksamhet (dagcenter, färdtjänst, att resa, osv.) samt om olika yrken och arbetsplatser har blivit mycket uppskattat.

Hur upplever övrig personal läsningen?

– Positivt. Det ger både personal och låntagare väldigt mycket. Alla får något att prata om. Hela personalen är mycket nöjda med projektet.

Finns läsning med på veckoschemat?

– Ja, alla har det inlagt som aktivitet någon gång under veckan. Vissa har det i stället för lunchvila andra som enskild aktivitet med en personal, några i grupp. Hur ser det ut på biblioteket - lätt att hitta osv.?

– Det ser mycket bra ut på biblioteket. Det är lätt att hitta både LL förlagets böcker, talböcker samt böcker med stor stil. Allt detta har en bra placering med tanke på att många sitter i rullstol. Det är bra med plats att vistas vid den avdelningen.

Vad har varit positivt med projektet?

– Att vi som läsombud fått hjälp och tips hur man läser högläsning för personer i våran verksamhet och hur vi överför detta till resten av personalgruppen.

– Att hela personalgruppen tittar efter böcker vi inte såg tidigare när vi lånar på biblioteket.

– Att alla både arbetstagare och personal tycker att en läsestund är trevligt.

– Att samtalsämnena tillsammans med arbetstagarna har ökat.

– Att nyfikenheten på böckerna har ökat hos arbetstagarna.

Vad har varit negativt?

– Att vi inte har 8 SIDOR. Den delar vi med annan enhet och får den veckan efter. Det gör att det är svårt att göra något bra av tidningen.

Mvb, Barbro, Nolgårds Aktivitetscenter

Från Träffpunktens daglig verksamhet säger Ann-Britt så här...

Jag upplever att läsningen har blivit en väldigt viktig uppgift. Vi här på Träffpunkten har satt upp det på schemat två dagar i veckan. Eftersom jag jobbar heltid är det alltid jag som läser. Vi går och lånar böcker på biblioteket som har bra ordning på lättlästa böcker, de är lätta att hitta. Vi har även köpt in nya böcker till verksamheten samt att vi prenumererar på 8 SIDOR som vi läser varje fredag. Det positiva med läsningen är att arbetstagarna får ta del av läsningen på ett "naturligt" sätt. Jag kan inte se något negativt med projektet. För vår verksamhet har det bara visat sig positivt.

Berit på Frödingevägens Gruppbostad skriver...

Jag tycker att alla varit positiva till läsningen. Alla våra hyresgäster tycker nog att

det är mysigt och en god stund tillsammans med bara dom. De som kan väljer vilken bok de vill läsa. All personal är positiv till läsningen. Alla har var sin läsestund i veckan. Vi köpte lite böcker i Mariebergsskogen. På biblioteket är det lätt att hitta de lättlästa böckerna men jag får även låna lite barnböcker eftersom de aldrig har läst böcker förut och har svårt att lyssna om man bara läser. De vill ha lite färgglada bilder.

Det mest positiva har varit att få vara med och starta upp något som vi i vår gruppbostad inte sysslat med så mycket förut och att alla verkar att gilla det. Det har inte varit något negativt med projektet.

S Domarevägens Gruppbostad

Jag tycker att det har varit bra. De flesta har läst för hyresgästerna. Jag försöker låna nya böcker varje månad.

Jag upplever att de flesta av personalen har en positiv inställning till läsning. Läsningen är insatt på schema. Vi har inte köpt in några nya böcker under projekttiden utan vi lånar på biblioteket. Biblioteket däremot har köpt in nya böcker under projektet. Det är väldigt lätt att hitta på biblioteket. Dom har gjort en speciell avdelning för lättlästa böcker. Det positiva med projektet är viss utvecklingsmöjlighet för våra hyresgäster och man får en egen liten stund under andra förhållanden. Det är intet negativt med själva projektet utan det negativa kan väl vara att ibland inte tiden räcker till för läsning.

Från Erika på S Domarevägens gruppbostad

Rölovägens Gruppbostad

Jag upplever läsningen som väldigt positivt. Det har blivit så att det oftast är jag som läser och det tycker samtliga fungerar bra. Vi har inte köpt in några böcker utan lånar ”våra böcker” från biblioteket (hitintills).

LL-böckerna har bytt plats på biblioteket, men de är fortfarande lätta att hitta. Positivt med projektet är att det har gett oss mer kontakt oss gruppbostäderna emellan. Läsestunderna är ett trevligt avbrott i dom vardagliga rutinerna. Läsningen väcker frågor och funderingar och ger oss ibland ett gott skratt!

Från Anita på Rölovägens gruppbostad

Anna-Karin, läsombud på Brunnens dagcenter i Årjäng skriver så här...

Lätt Läst projektet har lärt oss att inte se läsningen för självklar, det är mycket som står i skrift som är självklart för de som kan läsa. På en dag läser de som säger att de aldrig läser något åtskilligt, om man tänker på all ”strö” läsning.

Vem visste att det var flera lagar som gäller läsning. Det går inte att tvinga personal som inte är intresserad att läsa. En representant för socialförvaltningen borde ha funnits med från start, men även en representant från blivande läsombud.

Riktlinjer för hur cirklarna skulle vara utformade, antal gånger och cirkelkostnader borde finnas innan start. Budget bör finnas.

Från biblioteket i Säffle

Vi har märkt en stark efterfrågan på LL-böcker, både från folk som kommer hit, vilket dom gör mycket mer nu och via fler telefonsamtal från boenden och dagcentra. Även andra grupper exempelvis från särskolan och elever som åtnjuter specialpedagogik har haft stor nytta av våra LL-böcker. En pojke sade att det var första gången i livet som han hade läst en hel bok.

Vi tycker också att vi har fått en mycket bättre kontakt med läsombuden efter våra träffar här på biblioteket.

Hälsningar Inger

Läsombud i Säffle

Vi läser dagstidningar och diskuterar. 8 SIDOR prenumererar vi på, några läser tidningen själva medan andra vill ha högläsning.

Vi går till biblioteket och lånar böcker. Ofta är det något ämne vi diskuterar t.ex. Säffle förr och nu. Gemensamt läser vi och tittar på bilder. Alla tycker det är intressant och många har något att berätta.

Några har varit i Mariebergsskogen när Lättläst hade sin dag där. Det var en lyckad dag, och att höra Per Gustavssons skrönor var populärt.

Vi väntar på en bok som Per Gustavsson har skrivit – Den öppna gylfen. Vi ska då i en mindre grupp sitta och läsa den.

Dagcenter

Vi lånar ofta böcker på biblioteket
böcker som passar var och en.

Vi läser högt, en del läser själva
och en del bläddrar i böckerna.

Vi läser tidningen 8 SIDOR varje vecka tillsammans.

Några har börjat gå till biblioteket
och lånar böcker själva på fritiden.

Intresset är väckt.

Lättlästprojektet har fungerat bra,
tycker vi på Dagcenter Nytorget.

Vi har börjat låna mera böcker som vi läser i grupp, arbetstagarna turas om att läsa. Var och en av arbetstagarna lånar egna böcker. Vi har en lässtund ibland när var och en läser tyst. Var och en läser bättre och har större ordförståelse. Två personer jobbar på biblioteket en förmiddag/vecka med att spola tillbaka band, lägga banden tillrätta i kassetterna. Vi lyssnar på talband.

En Heldag i Mariebergsskogen med olika aktiviteter var mycket uppskattat.

Läsombud i Säffle

Vi läser varje vecka i grupp. För det mesta läser vi något som är önskat. Astrid

Lindgren har länge varit en favorit. Emellanåt pratar vi om vad vi har läst. En i gruppen är synskadad och lånar själv talböcker på biblioteket.

Även de som inte riktigt förstår vad vi läser, tycker om ”lässtunden” för att det är rogivande.

Läsombud i Säffle

Läsombud i Filipstad

För det första har vi inte startat upp på vår gruppbostad med läsningen på grund av det här projektet. Utan vi ser det som en normal företeelse att det skall ingå som en naturlig del i våra boendens liv. Här har vi haft högläsning på helger mest i många år. Det har varit mycket uppskattat av en del.

Det som är bra för vår del i och med det här projektet, är att vi har strukturerat upp högläsningen på ett annat sätt och att all personal är engagerad och tycker att detta är jättekul. Jag har i alla fall inte hört något negativt.

Vi har LÄSMYSKVÄLLAR på torsdagar då så gott som samtliga boende alltid deltar. Hittills har vi klarat oss med ”egen” litteratur men vi vet att vårt bibliotek har många fina LL-böcker. I den arbetsgrupp som jag deltar har jag också framfört värdet av att man utökar verksamheten när det gäller lyssnarböcker. Jag tycker det är viktigt att de boende kan känna en viss självständighet i sitt läsande också. Så fram för mera LL-lyssnarböcker.

Läsombudet Märıt i Filipstad

Lättläst i Kil

I Kil kom vi med nu i slutspurten av Lästlustprojektet. Den härliga LästLust-dagen i Mariebergsskogen och en inspirationsdag med Eva Ekengren blev en bra början!

En cirkel för läsombud har genomförts. Cirkelns deltagare arbetar i kommunens olika LSS-insatser; fritidstillsyn, korttidsvistelse, grupp/servicebostäder och daglig verksamhet. Detta har inneburit att vi bl. a. har fått dela erfarenheter av läsning tillsammans med personer i alla åldrar och gett en intressant bredd på diskussionerna.

I cirkeln började vi med att tänka till och se över vad för skriven text vi själva tar till oss till vardags. Vad och hur kan vi göra detta tillgängligt också för den som inte själv kan läsa? blev sedan följdfrågan.

Vi har tittat och läst i en del av de lättlästa böcker som finns till utlåning på biblioteket och också börjat pröva högläsning ur dem. På husmötet, vid läggdags, på fikarasten och i vita rummet har varit några av de sammanhang som detta läs/lyssnarerbjudande har givits – och givit överraskande och positiv respons!

Vi har också konstaterat att det är viktigt som Eva Ekengren sa flera gånger: ”Läs boken själv först!” och att bilder i böckerna som komplement till texten, många gånger är värdefullt stöd på flera olika sätt.

Vi har besökt biblioteket där Lena Åkerman tog emot. Hon visade runt och

berättade om bibliotekets olika utbud. Hon berättade bl. a. att det finns möjlighet att beställa tid för att kunna besöka biblioteket utöver ordinarie öppettid under vardagar. Detta gör ju att det är möjligt för den som vill och behöver, att få tid att i lugn och ro bekanta sig och göra sig hemmastadd på biblioteket! Lena fick var och ens e-mailadress för att kunna sända ut idéer och nyheter från biblioteket med anknytning till Lättläst och liknande.

Ja, vad är "Lätt-läst"? Det har vi pratat om en del och också provat att skriva något. Vi kunde konstatera att det är inte lätt att skriva "lätt" men diskussionerna har nog gjort att vi är mer uppmärksamma på skriven text framöver. De gav också uppslag till mer skrivande i olika sammanhang, ex semesterdagböcker och "albumtext". Vi har också tittat på och pratat en del om att använda läsdagböcker. Det kan vara ett värdefullt hjälpmedel för information personal emellan om vad som lästs. En kopia på framsidan på den bok man läst/lyssnat till och text ex om när och med vem man läst kan vara ett bra minnesstöd för personen själv och ett hjälpmedel för att kunna efterfråga mer läsning....

För detta år återstår en LästLust-kväll på biblioteket då läsombuden är hedersgäster.....

Och så har vi bestämt att träffas i slutet av mars nästa år för att ta del av varandras erfarenheter av hur arbetet med att läsa, skriva, lyssna... har gått vidare....

Arbetsgruppen för "LäsLust" planerar att nästa år genomföra ytterligare en läsombudscirkel och att i samband med utgivning av nya LL-böcker ordna bokcafé på biblioteket.

*Marianne Andersson,
cirkelledare och deltagare i arbetsgruppen*

BILAGA 2

Till socialnämnden eller motsvarande i ..... kommun

Till förvaltningschefen för kännedom.

Politiskt stöd för att ge läsmöjligheter till personer med utvecklingsstörning/autism

Att få läsa sin egen post, tidningar och böcker är en rättighet som vi alla borde ha. Att kunna ta del av nyheter, viktig information och böcker är en demokratisk rättighet. Men den som inte kan läsa själv hamnar lätt utanför. Så är det för många som har en utvecklingsstörning eller autism. För att de ska få tillgång till läsning så behövs det någon som läser högt och förklarar svåra ord. Men det behövs också texter som är lätta att läsa.

Tillgång till läsning och lättläst är i linje med handlingsplanen för den svenska handikappolitiken. Den utgår från FN:s standardregler som tillförsäkrar människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet.

Under två år har projekt LäsLust i Värmland pågått. Det avslutas nu vid årsskiftet 2003-2004. Projektet initierades av FUB – Föreningen för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna och FA – Föreningen Autism. Projektet är ett samarbete mellan kommunerna i Värmland, Region Värmland, biblioteken, SV-Studieförbundet Vuxenskolan, Centrum för lättläst – CfLL och Statens kulturråd.

Projektets mål är att vuxna personer med utvecklingsstörning/autism ska få tillgång till lättlästa nyheter, samhällsinformation och litteratur. Personal i bostäder med särskild service och inom daglig verksamhet har fått fortbildning om dessa personers läsbehov och om lättlästa texter. Viss personal har dessutom fått särskild fortbildning till läsombud. De har ett extra ansvar för att det ordnas läsestunder och att man går till biblioteket. Under projekttiden har det hittills utbildats 170 läsombud. Kommunala arbetsgrupper har bildats i länets alla kommuner utom Munkfors. Arbetsgrupperna är sammansatta av representanter från socialtjänsten, biblioteket, SV, FUB och FA.

Deras huvudsakliga uppgift är att ordna fortbildning och inspirationsträffar för läsombuden.

Projektet har varit framgångsrikt och i flera kommuner en succé. Men för att säkra en fortlevnad och garanti för tillgång till läsestunder med högläsning och lättläst krävs politiska beslut.

FUB i Värmland och FA Värmland vill att nämnden beslutar följande:

1. att kommunen upprättar en plan för hur läsbehoven ska uppmärksammas och tillgodoses.

2. att kostnader för fortbildning och inspirationsträffar för läsombuden tas med i budget.
3. att en tjänsteman i kommunen ska ha det övergripande ansvaret för att läsning erbjuds.

I den funktionen ingår att:

- Bevaka att det finns läsombud på alla dagliga verksamheter samt i bostäder med särskild service.
- Se till att nya läsombud får utbildning och att möjlighet till fortbildning ges.
- Verka för att tillgång till läsning och lättläst skrivs in i verksamhetsplaner, individuella scheman och andra dokument som styr verksamheten.
- Verka för att information/skrivelser/beslut mm skrivs på lättläst svenska.

Vi önskar få svar om nämndens beslut senast...

Beslutet skickas till...

Ort Datum

Ort Datum

För FUB i Värmland

FA Värmland

Namn   adress

Namn   adress

BILAGA 3

Kommunala arbetsgruppernas arbetsplaner för LäsLust i Värmland

3.1 Arbetsplan för projekt Lättläst 2004 i Torsby Kommun

Arbetsgruppen består av :

Alice Andersson LSS

Birgitta Sundberg Biblioteket

Lena Grankvist Vuxenskolan

Ingela Persson Läsombud

- Arbetsgruppen kommer att träffas 4 gånger/ år med första träffen 11/2 04 . Målet är att under 2004 utbilda 6 läsombud.
- Träffar för läsombuden där man kan delge varandra sina erfarenheter. Vi ser också till att läsestunder och biblioteksbesök kommer in i rutinerna på de olika enheterna.
- Biblioteket kommer att ha en egen hörna med lättläst material. De kommer också att bjuda in läsombuden till träffar med presentation av nya böcker.
- Vuxenskolan ordnar vid behov studiecirkel. De arrangerar utbildningsdagar och inspirationsdagar. En representant ska också delta i projektet fånga stunden för att ev. kunna överföra erfarenheter av denna verksamhet till äldreomsorgen.

För LättLäst gruppen i Torsby Kommun

Alice Andersson

3.2 Plan efter projekttidens slut med arbetsgruppen för LättLäst projektet i Hagfors

- Träff med läsombuden och intresserade som anmält sig till en ny cirkel kommer att ske i januari på biblioteket i Hagfors. Visning av biblioteket och genomgång av nya böcker kommer att ske samt prat om bokcafé och idéer från bokombuden. En träff kommer att hållas på våren och en på hösten.
- Träff med socialtjänstens representanter Lisbet Persson och Kristina Bilskoog kommer att ske en på våren och en på hösten.
- Inger Carlsson är sammankallande av träffar för gruppen och även cirkelledare. Hon tar kontakt med deltagarna och studieförbundet. Studieförbundet ordnar cirkeln.
- Ett mål är att starta upp en ny cirkel på våren 3 st. är anmälda och ytterligare 3 st. är intresserade.
- Pengar måste avsättas i budgeten för läsombudens aktiviteter, fika el. dylikt.

- Följa upp läsombuden och läsningen för att dom skall bibehålla gnistan och ersätta avgående läsombud.
- Ett mål är att ett bokcafé skall genomföras under 2004.
- All berörd personal behöver få information och inspiration av sina chefer och detta är bra om det tas upp på personalmöten.

Maud Hellström och Inger Carlsson
Socialkontoret 031105

3.3 1-årsplan för LL-gruppen i Sunne

Arbetsgruppen enades om följande plan för LL-verksamheten:

- Lättläst ska finnas med som en punkt på personalmöten på respektive enheter
- Alla enheter ska ha schemalagda lästunder
- Alla enheter ska läsa dagstidningen en stund varje dag (enheterna prenumererar på 8 SIDOR)
- Läsombuden tillsammans med deltagarna gör regelbundna biblioteksbesök för att stimulera till läsning
- Biblioteken tillhandahåller litteratur och presenterar nya böcker vid träffar med bokprat för läsombuden och i nyhetslistor
- Biblioteket ordnar informationsträff om talböcker och visar läsapparaterna
- Gruppen jobbar vidare med att ordna utbildning i någon form för läsombuden
- Gruppen har bokat in 2 träffar för nästa år, 15 mars och 13 september

Sunne 031112
Gunnel Norgren

3.4 Arbetsplan 2004 för att skapa och ge möjlighet till läslust för brukare av LSS-insatser i Filipstads kommun.

Uppdraget

Läsning är en självklarhet och en rättighet. Rättigheten är lagstadgad för personer som bor i boende med särskilt stöd och service enligt § 9 punkt 9 i LSS (Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade). Kommunen har också en särskild uppgift som regleras i § 15 LSS ”verka för att det allmänna fritids- och kulturutbudet blir tillgängligt för personer som anges i § 1 LSS”.

Under tiden 2001-2003 har Filipstads kommun varit delfinansiär i projektet LäsLust i Värmland. Under projekttiden har personal inom LSS ingått i en lokal arbetsgrupp, tillsammans med projektledare och representanter från biblioteket,

FUB (Föreningen utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna) och Studieförbundet vuxenskolan. Projektet är nu i sin avslutningsfas.

Filipstads kommuns LSS-verksamhet har läsombud i samtliga bostäder, att läsa ingår som ordinarie arbetsuppgift för vårdare. Det krävs att personalen får uppdateringar, information och inspiration för att hålla läsverksamheten vid liv. Intentionen är att den lokala arbetsgruppen fortsätter sitt arbete med att inspirera och informera personal, samt arbetar för att personer inom LSS, som bor i enskilt hem, också får tillgång till lättläst material.

Vid möte 2003-11-11 fastställdes arbetsgruppens årsplanering för 2004 (se bilaga).

2003-11-24

Katarina Hammargren, Verksamhetsledare LSS

Årsplanering 2004 – LäsLust i Filipstad

- Arbetsgruppen träffas varannan månad (med uppehåll under sommarmånaderna).

Planeringsträff med samtliga Läsombud den 10 februari kl. 17:00 vid vuxenskolan.

Eventuellt en träff för erfarenhetsutbyte med Storfors kommun under hösten 2004.

- Planera för studiecirkel för personer som inte bor i LSS-boende, men tillhör personkretsen för LSS.
- Läsombuden inbjuds till fortbildning anordnad av Länsgruppen.

2003-11-11

Filipstads arbetsgrupp LäsLust

gm Katarina Hammargren

3.5 Arbetsplan inför 2004 för att skapa och ge möjlighet till Läslust hos brukarna i Storfors kommun

LSS-ansvarig i Storfors kommun kommer att skicka ut två brev per termin till brukaren/godeman. Informationsbrevet skall innehålla vad som kommer att erbjudas i form av läslust insatser och möjlighet till studiecirkel eller bibliotekskunskap för brukare som tillhör personkretsen inom LSS.

LSS i Storfors kommun skall på sikt göra schemalagda Lästräffar osv. i personalgrupperna som arbetar med brukaren och därmed blir det en regelbundenhet för brukaren att ta del av böcker och tidskrifter osv.

LSS i Storfors kommun skall ha regelbundna biblioteksträffar två gånger per termin för brukarna och deras personliga assistenter samt godemän alt. anhöriga.

Läsombuden i Storfors kommun skall erbjudas gemensamma träffar med andra läsombud i angränsade kommuner till Storfors. För att ta del av varandras erfarenheter och ge varandra mera kunskap hur man kan arbeta med läslust i kommunen.

Läsombuden i Storfors kommun skall erhållas lämplig fortbildning och utbildning på en rimlig nivå som fastlagts enligt IFO/LSS-budget i nämnden.

LSS-ansvarig skall tillsammans med IFO/LSS-chefen förankra hos IFO/LSS-nämnd medel i budget för fortbildning/Utbildning, träffar samt informationsutskick till såväl brukaren som personal/läsombuden och dess behov av fortbildning och utbildning.

LSS-ansvarig skall sammankalla till arbetsgruppsträffar 4 tillfällen per termin där LSS-ansvarig, alla läsombud i kommunen, biblioteksansvarig i Storfors kommun samt studieförbundet vuxenskolans representant är närvarande. Det skall skrivas protokoll vid varje arbetsgruppsträff. arbetsgruppen skall ansvara för att information kommer brukaren till del på ett smidigt sätt.

031105

Storfors kommun

LSS-ansvarig

Anitha Bergström

tfn 0550-65107

anitha.bergstrom@storfors.se

3.6 Arbetsplan för projekt Lättläst 2004 i Kristinehamns Kommun

LL-arbetsgruppen i Kristinehamn består av:

Åsa Lennström	Socialtjänsten i Kristinehamns Kommun
Gunilla Andersson	Biblioteket
Bosse Dalmo	Studieförbundet Vuxenskolan
Ove Thorin	Studieförbundet Vuxenskolan

Vi kommer under 2004 försöka knyta något läsombud samt en representant från FUB till arbetsgruppen. Arbetsgruppen kommer att träffas 2 gånger/termin – alltså totalt 4 gånger/år. Först träffen för 2004 är inbokad till den 13/1 kl.9.30.

Målet för 2004 är att:

Utbilda 10 läsombud

Anordna minst en inspirationsdag/utbildningsdag

Vi delar in ansvarsområdena för de olika representanterna på detta sätt:

Socialtjänsten

- Utifrån inspirationsdagen den 3/12 arbeta för att få ett läsombud på varje enhet
- Samla läsombuden regelbundet för att de ska kunna delge varandra sina erfarenheter. Dessa träffar ger även kommunens representant ett forum att stämma av hur arbetet fungerar för läsombuden, behov av stöd o.dyl.
- Låta läsombuden delta i arbetsgruppens möten för bl.a. kunskapsöverförande.
- Arbeta med att personal att komma till insikt om att läsestunder måste bli en del av rutinerna i såväl boende som inom daglig verksamhet
- Ska initiera inspirationsdagar/utbildningsdagar utifrån behov inom boende och daglig verksamhet

Biblioteket

- Ser till att biblioteket kan erbjuda LL-böcker och lättlästa nyhets- och samhällsinformation på ett bra sätt.
- Anordnar läsombudsträffar på biblioteket 2-3 gånger/år.
- Besöka gruppboende och där informera om LL-böcker, 8 sidor m.m.

Studieförbundet Vuxenskolan

- Ordnar vid behov studiecirkel
- Arrangerar det praktiska runt inspirationsdagar/utbildningsdagar
- Ser över möjligheten att även överföra denna verksamhet inom äldreården

För LL-arbetsgruppen i Kristinehamn

Åsa Lennström

Bosse Dalmo

3.7 LättLäst i Årjäng

- LättLäst projektet har lärt oss att inte se läsningen för självklar, det är mycket som står i skrift som är självklart för de som kan läsa. På en dag läser de som säger att de aldrig läser något åtskilligt om man tänker på all "ströläsning".
- Vem visste att det var flera lagar som gäller läsning.
- Det går inte att tvinga personal som inte är intresserade att läsa.
- En representant för socialförvaltningen borde ha funnits med från start, men även en representant från blivande läsombud.
- Riktlinjer för hur cirklarna skulle vara utformade, antal gånger och cirkelkostnader borde finnas innan start.
- Budget bör finnas.

Framtiden

Merete på biblioteket kommer att iordningställa boklådor till de tre grupp-
bostäderna.

Läsombuden kommer att bjudas in till Vuxenskolan den 29/1 2004 till allmänt
bokprat, där Merete informerar om LL på biblioteket. FUB/Fritiden kommer att
bjuda på soppa, Vuxenskolan på brödet.

1:a arbetsgruppmötet kommer att gå av stapeln den 9/2 kl 14.00 på DC.

Då ska vi bl.a. diskutera vad som ska sägas på socialnämndens möte den 24/2.

2:a 10/5 kl. 14.00 Biblioteket

3:e 6/9 kl. 14.00 Vuxenskolan

4:e 15/11 kl 14.00 Biblioteket

Den 20/1 kommer Fritiden att anordna Bikupa på DC.

Arbetsgruppen kommer att träffas regelbundet och ordna aktiviteter.

Cirkelledarna kommer att fortsätta träffas under året.

8 SIDOR kommer att fortsätta cirkulera.

3.8 Lisbeth Agdur, enhetschef i Säffle

Beträffande LÄTTLÄST

Som ansvarig för grupp-
bostäder och daglig verksamhet har jag sett betydelsen av
lättläst. Har även förstått att det har varit ett måste att det skett i projektform för
att få den genomslagskraft som det fått.

Inför kommunaliseringen av särskilda omsorger -95 talade vi om att personer
med funktionshindret utvecklingsstörning skulle bli en fullvärdig kommuninne-

vånare och att kunna använda kommunal service och detta är ett viktigt steg i processen.

Har ute i grupperna under dessa två år sett hur böcker och nyhetstidningen 8 SIDOR blivit ett vanligt inslag. Detta har fört med sig som en effekt att personal lärt sig använda ett enklare språk i sin kommunikation med den funktionshindrade.

Känner att detta arbete måste fortsätta och det kändes bra efter sista mötet i arbetsgruppen då vi började att planera hur går vi vidare.

Att försöka påverka myndigheter att uttrycka sig på ett enklare språk så även denna grupp kan ta del av det skrivna ordet är en viktig uppgift. Att i första hand få de utskick som vänder sig till denna grupp på lättläst språk.

Jag är övertygad att många andra människor i vårt samhälle skulle ha glädje av detta.

Hälsn. Lisbeth Agdur

FUB planerar att som tidigare år ge en LL-bok som julgåva till gruppboende och daglig verksamhet.

Vi kommer att fortsätta med regelbundna träffar under nästa år.

En inspirationsdag för läsombud med Mise Sten kommer att ordnas. Vid behov blir det nya cirklar för läsombud. Läscaféer och en LL-dag för läsombud, utvecklingsstörda och anhöriga planeras. Ett läsombud väljs in i arbetsgruppen, och våra protokoll sänds till varje enhet. Vi kommer också att uppvakta sociala nämnden för att berätta om arbetet.

3.9 Kommunala arbetsgruppen LL i Grums

Isolde Herman, Socialtjänsten Omsorg

Åsgatan 20, Floragatan 5, Åsgatan 5

664 80 Grums

Tel. 0555-107 23,120 00, 720 60

Marianne Grumer, Fritiden

Åsgatan 20, 664 30 Grums

Tel. 0555-12478

Linnéa Sjöberg, SV Studieförbundet Vuxenskolan

Tel. 0555-127 50, Fax 0555-127 30

E-post linnea.sjoberg@sv.se

Solveig Forsberg, Biblioteket

Sveagatan 77, 664 80 Grums
Tel. 0555-420 50
E-post solveig.forsberg@grums.se

Alice Nederman, FUB
Skogsvägen 20, 66040 Grums
Tel. 0555-915 08

Jag Häggeborn, Läsombudsrepresentant
Tel. 0555-120 00

Planering för 2004

	Tid	Plats
Läsombudsträff	februari 2004	SV-Grums
Arbetsgruppen	mars 2004	SV-Grums
Bokprat för läsombud	april 2004	Biblioteket Grums
Öppet hus för boende	maj 2004	Biblioteket Grums
Bokprat för läsombud	sep/okt 2004	Biblioteket Grums
Arbetsgruppen	okt 2004	SV-Grums
Föreläsning av någon författare en kväll		Biblioteket Grums

3.10 ETTÅRSPLAN FÖR PROJEKTET LÄSTLUST I KIL

Arbetsplan för projekt Lättläst 2004

I skrivandets stund pågår studiecirkel för de första läsombuden i Kils kommun, kursen beräknas vara slut 9/12-03 och då har vi 7 stycken diplomerade läsombud.

Nästa studiecirkel kommer att starta vårterminen-04 och som vi vet i dag är det ytterligare 4 som skall utbildas.

Studiecirkelledare Marianne Andersson kommer att ha en återträff med alla läsombuden, ett s.k. femte studie tillfälle. Sedan skall läsombuden få möjlighet att träffas och utbyta erfarenheter en gång /termin och detta sammankallar Marianne Andersson till.

Under perioden kommer även Lena Åkerman bibliotekarie, att erbjuda en kurs i bibliotekskunskap. hon skall även e-posta ut nyheter t ex nya böcker till arbetsgrupperna när något av intresse dyker upp.

Alla läsombud har fått lånekort till sina gruppbestäder, möjligheten till långlån finns och bedöms utifrån vilken efterfrågan det är på boken.
Vissa mer eftertraktade böcker kommer verksamheten att köpa in.

Daglig verksamhet kommer ifrån årsskiftet att ha lättläst som en egen aktivitet på schemat, målet är att alla ska få möjlighet till 1 timmes läsning/vecka.

Arbetsgruppens representant kommer att träffas en gång/år i slutet på året, vi kommer att göra en enkät med frågor till läsombuden, med t ex hur ofta, vilka hinder, vilka möjlighet. Utifrån denna enkät skall sedan arbetsgruppen bygga verksamheten framåt och göra en ny ettårsplan. Monica Hjelte och Marina Olsson ansvarar för att enkäten blir gjord och är sammankallande till mötet.

Arbetsgruppen kommer även att ansvara för att vi varje höst har en "kick off", då man på ett lämpligt ställe anordnar en lästlustkväll i höstmörkret med inbjuden högläsare, brasa, te och smörgås skall inspirera den fortsatta läsningen.

I samarbete med Vuxenskolan, handikappföreningarna i Kil arrangeras fritidskvällar. Dessa skall nu vävas ihop och målet är att skapa bokcafékväll en gång/termin. Lena Åkerman kommer då att presentera den nya litteratur som kommit och då skall även en högläsare bjudas in.

2003-11-13

Vid tangenterna

Monica Hjelte monica.hjelte@kil.se

3.11 Plan för arbetsgruppen i Forshaga

Vi i arbetsgruppen kommer att fortsätta att arbeta tillsammans och verka för att läsningen av LL-böcker fortsätter. Det är fyra möten inplanerade under 2004, 26/1, 19/4, 6/9 och 22/11.

Vi har flera läsgrupper på Dagcenter och några av personalen har inriktat sig på att läsa med enbart en arbetstagare för att få en mysig stund tillsammans.

Varje dag under lunchen läser en av personalen en dagstidning för dem som vill lyssna.

Biblioteket har erbjudit långlån till dagcenter med en boklåda med ca 20 böcker. Även gruppbestäderna har blivit erbjudna det.

Fritiden i Forshaga kommer att ha en högläsningkväll då det blir mys med te och mackor och någon trevlig bok att lyssna till.

Det kommer att bli möten med alla läsombuden i Forshaga för att inspirera var-

andra och kolla igenom vilka böcker som har varit bra. Vi ska då också gå igenom vilka nya LL-böcker som har kommit ut. Lena på biblioteket är med och informerar.

Vi kommer då också att diskutera hur vi fortsätter vårt viktiga arbete med att läsningen fortsätter i samma positiva anda som detta läsprojekt har medfört.

Vi har planer för att göra en ny bokdag nästa höst då vi kanske kan få hit någon författare som berättar och läser för oss.

Många positiva reaktioner och kommentarer har vi fått efter den trevliga dagen i Mariebergskogen.

Ha det bra med många trevliga lästunder från oss i Forshaga

3.12 Handlingsplan för arbetsgruppen i Hammarö efter projektiden

Arbetsgruppen skall ha träffar med läsombuden på Hammarö Bibliotek, april och november. För att presentera nya böcker tillsammans med bibliotekspersonal.

Arbetsgruppen träffas en gång per kvartal. I arbetsgruppen ingår FUB, FA, ev RBU, enhetschef daglig verksamhet/gruppbestäder samt bibliotekarie.

Arbetsgruppen skall arrangera en inspirationsdag nästa år.

Arbetsgruppen skall arbeta för att arrangera ett kulturinslag för förstånds-handikappade i kommunen.

Intresseorganisationerna arbetar med fondmedel för detta.

Siv Deleryd är sammankallande tills socialförvaltningen utser annan person.

Kontaktpersoner i arbetsgruppen är:

Siv Deleryd-Hedström, enhetschef daglig verksamhet/gruppbestäder tel. 51530

Birgitta Gullstrand, bibliotekarie tel. 515197

Nancy Bergstrand-Käll, FUB tel. 152651, 188167

Anne Ferlin-Gustavsson tel. 524377, 524037

3.13 Arbetsplan för projekt Lättläst 2004 Karlstads Kommun

LL-arbetsgruppen i Karlstad består av:

Mikael Johansson	Karlstad Kommun
Kerstin Dagne	Biblioteket
Aino Rinnemo	Biblioteket
Inger Nordell	Biblioteket
Gun Andersson	FUB
Erik Modén	FA
Bosse Dalmo	Studieförbundet Vuxenskolan

Arbetsgruppen kommer att träffas 2 gånger/termin – alltså totalt 4 gånger/år. Först träffen för 2004 är inbokad till den 27/1 kl.14.00 på Studieförbundet Vuxenskolan.

Vi delar in ansvarsområdena för de olika representanterna på detta sätt:

Karlstads Kommun

- Utvärdering av läsombudens verksamhet
- Initiera inspirationsdagar/fortbildningsdagar i samarbete med övriga medlemmar i arbetsgruppen.

Biblioteket

- Ser till att biblioteket kan erbjuda LL-böcker och lättlästa nyhets- och samhällsinformation på ett bra sätt. Nya böcker kommer 2ggr/år.
- Anordnar läsombudsträffar på biblioteket 2 /år – i april respektive november..
- Medverka vid utbildningsdagar med visning av material.

FUB / FA

- Informerar medlemmar och anhöriga om lättläst och läsombud
- Tar upp rätten till lättläst och läsning i olika former av samråd med kommunens socialtjänst.

Studieförbundet Vuxenskolan

- Ordnar vid behov studiecirkel
- Arrangerar det praktiska runt inspirationsdagar/utbildningsdagar
- Ser över möjligheten att även överföra denna verksamhet inom äldrevården

För LL-arbetsgruppen i Karlstad
Bosse Dalmo

3.14 Arvika/ Eda. Planer inför 2004.

- Fortsatt utbildning av nya läsombud.
- Vi planerar en kurs att skriva lättläst för personer som arbetar med information av olika slag.
- Vi planerar att inbjuda personer från hela Värmland till denna utbildning.
- Vi planerar biblioteksträffar med diktläsning, bokprat mm.

Arbetsgruppen kommer att bestå men kanske med någon ny i stället för Ulla Söderqvist som byter arbetsuppgifter.

*För arbetsgruppen
Kenneth Spetzmark*

BILAGA 4

4. Arbetsplan för Länsgruppen inom läsombudsverksamheten i Värmland

Huvuduppgift

Bidra till att läsombud och läsning integreras i ordinarie verksamhet inom den kommunala verksamheten för personer med utvecklingsstörning/autism samt att lättlästa texter blir kända och självklara.

Genom att

Förankra

Bland politiker och chefer inom kommunernas socialtjänst och kulturförvaltning förankra behoven av högläsning och lättläst.

Ge stöd och fortbildning för läsombud och kommunernas arbetsgrupper

- genom att bjuda in till en länsstudiedag för läsombud och arbetsgrupper en gång per år
- bjuda in arbetsgrupperna eller sammankallande till ett planerings- och summeringsmöte under våren och hösten.

Fördelning av arbetsuppgifter

Region Värmland

1. Följa upp läsombudsverksamheten i kontakter med socialchefer och socialnämnder, liksom med kulturchefer och kulturnämnder (eller motsvarande)
2. I samarbete med länsgruppen anordna årlig träff med arbetsgrupperna.

Länsbibliotek

1. Arrangera länsstudiedag för arbetsgrupper och läsombud tillsammans med Studieförbundet Vuxenskolan och kommunförbundet
2. Följa upp och ge tips för bibliotekens arbete med läsombud en till två gånger per år

Studieförbundet Vuxenskolan

1. Arrangera länsstudiedagar för arbetsgrupper och läsombud tillsammans med länsbiblioteket och kommunförbundet
2. Utbilda och fortbilda cirkelledare vid behov
3. Följa upp och ge stöd till avdelningarna i deras arbete med cirklar och fortbildning för läsombud.

Läns FUB och Föreningen Autism

1. Informera medlemmarna i länet om vad lättläst är och om behovet av lättläst och läsombud. *(förslagsvis genom att göra en studiedag för medlemmar i samarbete med CfLL eller på annat sätt)*

2. Följa upp och ge stöd till föreningens medlemmar i deras arbete med skapa tillgång till läsestunder och lättläst. Föreningarna tar upp frågorna i sina olika samverkansforum med kommunen och tillsammans med den lokala arbetsgruppen arbeta för att:

- läsestunder erbjuds på varje enhet
- läsestunder och läsombud skrivs in i verksamhetsplaner och rutiner för daglig verksamhet och i bostäder med särskild service samt i individuella planer, veckoscheman mm.
- kommunerna planerar för fortbildning av läsombud i budget.
- biblioteken ges möjlighet att köpa in lättläst litteratur, 8 SIDOR talböcker mm.
- verka för att kommunen gör en plan för vad av kommunens information ska finnas i lättläst version.
- kommunens informationsansvariga får utbildning om det lättlästa språket och varför det behövs

Centrum för lättläst

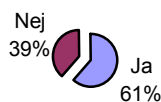
1. Sammanställa och sprida information till läsombud och arbetsgrupper
2. Hålla register över läsombud och arbetsgrupper
3. Fungera som stöd och idébank till länsgruppen
4. Stimulera länsarbetsgruppens arbete genom att skapa återkommande forum för erfarenhetsutbyte mellan olika länsgrupper

BILAGA 5

Sammanställning av enkätsvar från bostäder med särskilt stöd och service i Värmlands län.

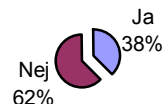
Underlag: 72 bostäder samt 349 personers läsvanor

1. Finns det gemensamma tidningar på gruppboendet?

De flesta gruppboenden (44) har en gemensam tidning.

2. Finns det gemensamma böcker i gruppboendet?

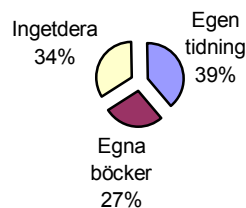
Däremot har de flesta gruppboenden inga gemensamma böcker.

3. Hur många kan läsa?

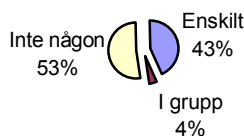
Mer än hälften (194) av personerna i gruppboendena kan inte läsa själva.

4. Hur många boende har egen tidning och/eller egna böcker?

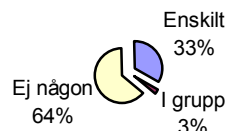
120 personer saknar egna böcker och egen tidning.

5. Hur många boende brukar läsa dagstidningen med personal?

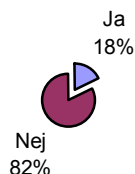
I mer än hälften (38) av gruppboendena sker ingen läsning med personal.

6. Hur många boende brukar läsa böcker med personal?

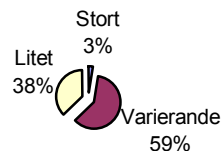
Hjälp med läsning av böcker saknas i 2/3 delar av gruppboendena.

7. Finns läsestunder inlagda på veckoschema?

Enbart på 13 gruppboenden finns det schemalagda läsestunder.

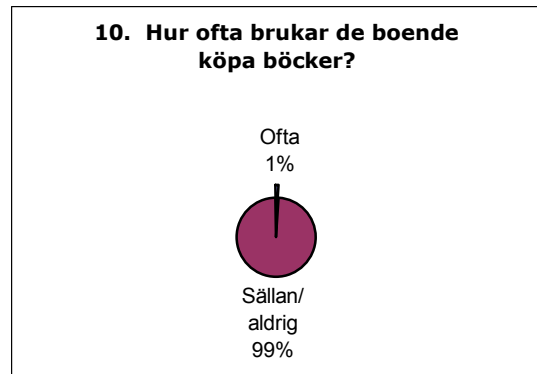
8. Hur skulle du bedöma de boendes intresse för läsning?

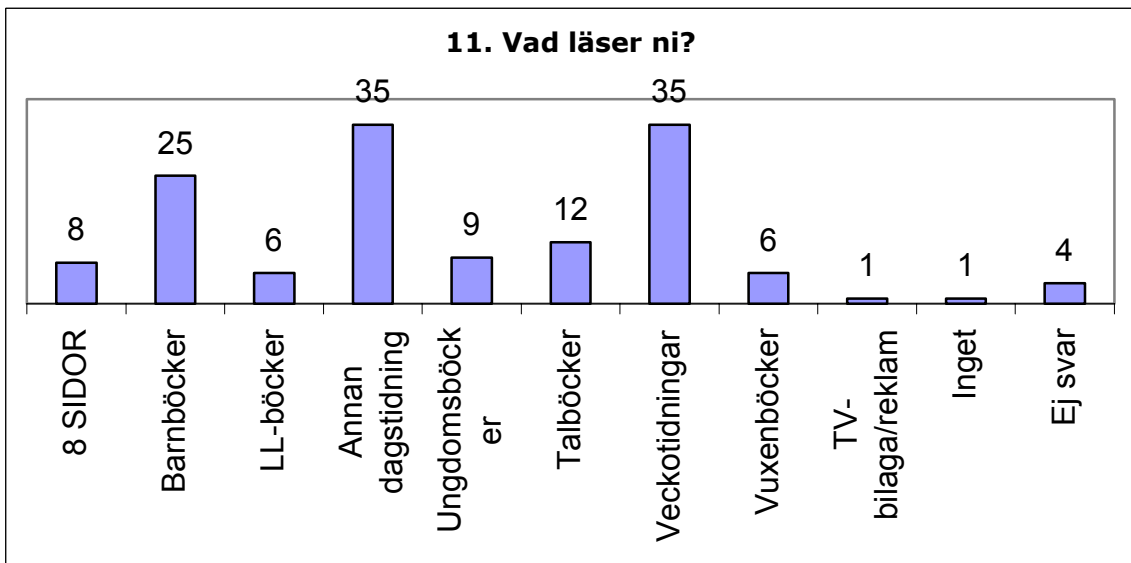
I 43 gruppboenden bedömer personalen att intresset för läsning är varierande.

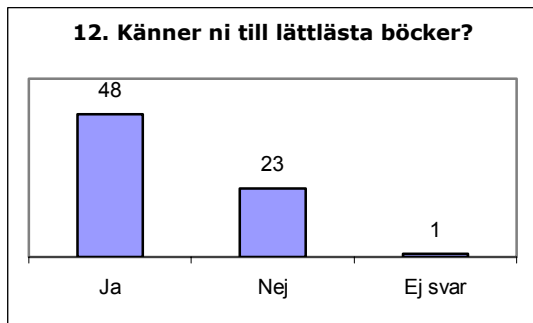
Endast 4 gruppboendestäder av 72 besöker biblioteket ofta.

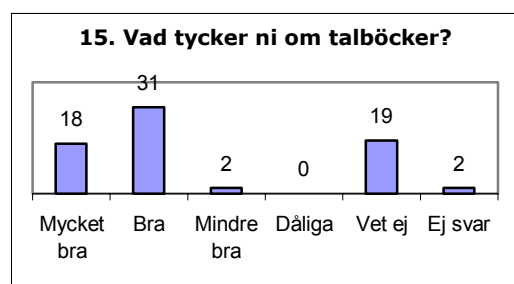
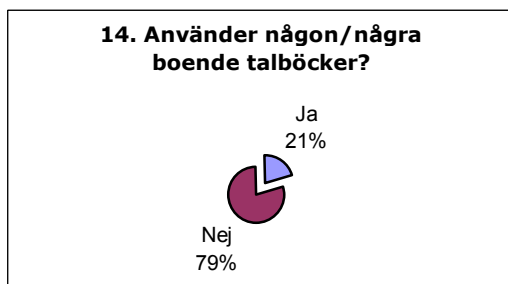
Av 72 gruppboendestäder svarar att 71 man sällan eller aldrig köper böcker.

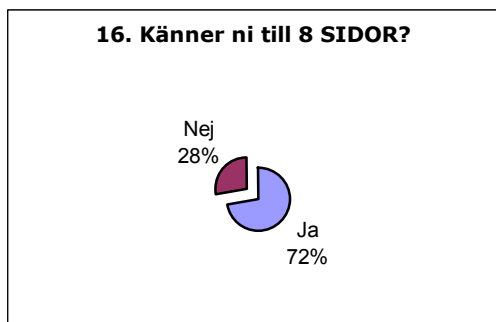
Anmärkningsvärt är bl.a. att vuxna personer läser mer barnböcker än lättlästa vuxenböcker.

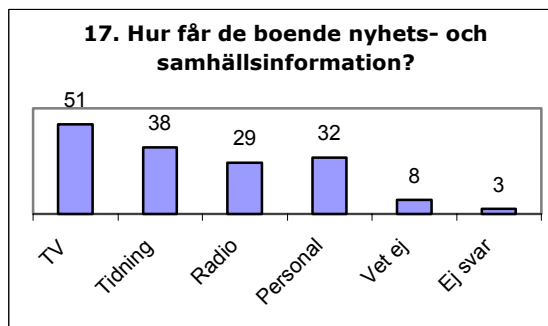
Ca 2/3 - delar av gruppboendestäderna (48) känner till lättlästa böcker eller talböcker...

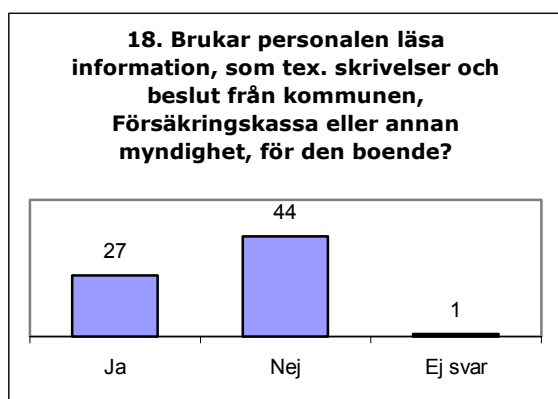
...men det är bara på 15 gruppboendestäder, som man använder talböcker. (19 gruppboenden vet ej vad de tycker, medan de flesta gruppboenden (49) är positiva till talböcker).

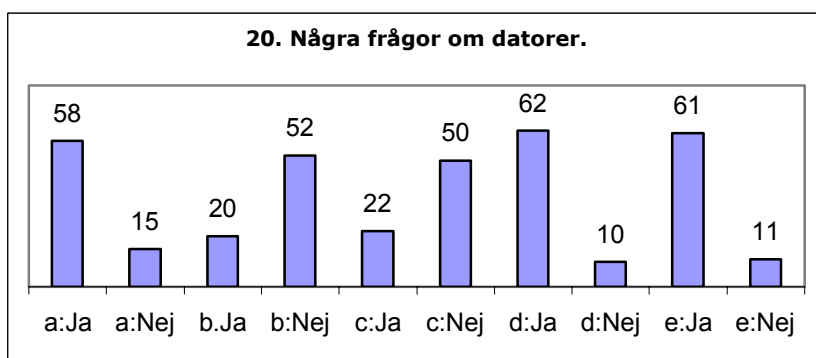
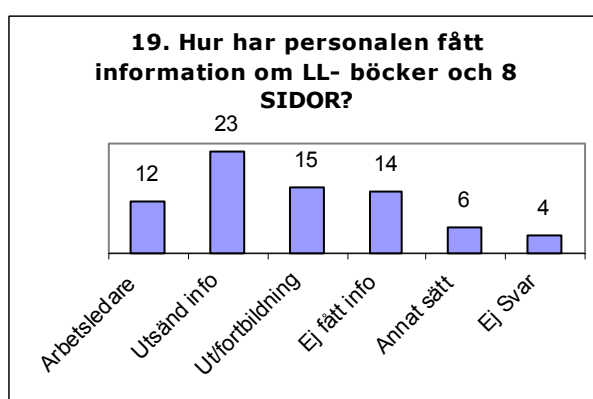
De flesta gruppboenden (52) känner till den lättlästa nyhetstidningen **8 SIDOR**.

Flera media används för samhälls- och nyhetsinformation. Personer med utvecklingsstörning/autism ser mest på TV.

Huvuddelen av personer med utvecklingsstörning/autism informeras ej om sina egna brev.

Fråga 20:

a: Finns det en/flera datorer på din arbetsplats?

b: Har den datorn Internetuppkoppling?

c: Använder några av de boende datorn?

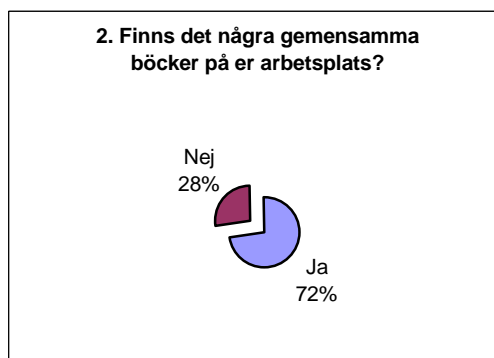
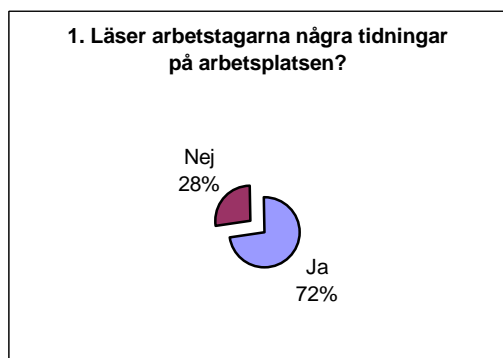
d: Använder du själv dator på jobbet eller i hemmet?

e: Har du använt dig av Internet (skicka e-post, titta på hemsidor etc.), någon gång, hemma eller på jobbet?

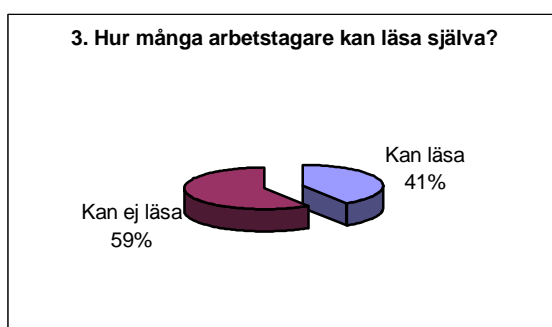
BILAGA 6

Sammanställning av enkätsvar från daglig verksamhet i Värmlands län

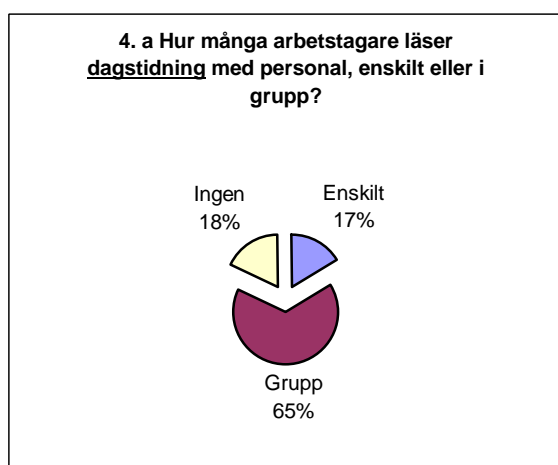
Underlag: 43 daglig verksamheter samt 383 arbetstagare

I 12 dagliga verksamheter läser man inga tidningar eller gemensamma böcker.

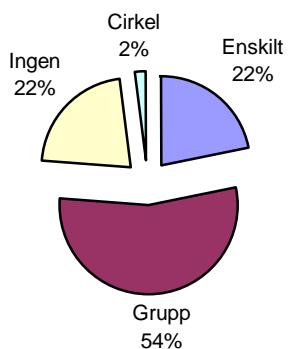

227 personer kan inte själva läsa.

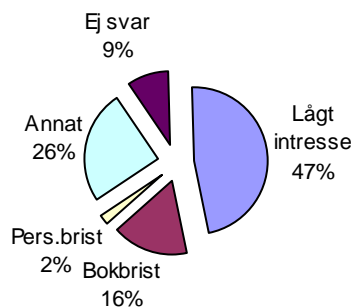

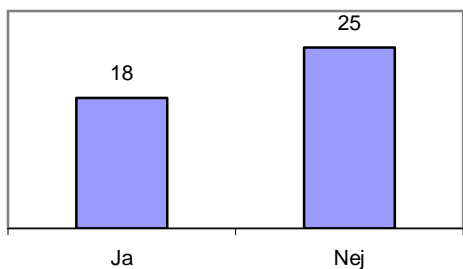
5. Hur många arbetstagare läser böcker med personal, enskilt eller i grupp?

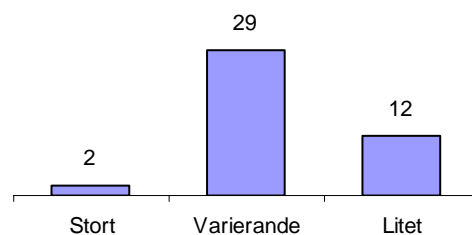
6. Om någon/några aldrig tar del av böcker, vad beror det på?

7. Finns läsestunder inlagda på veckoschema?

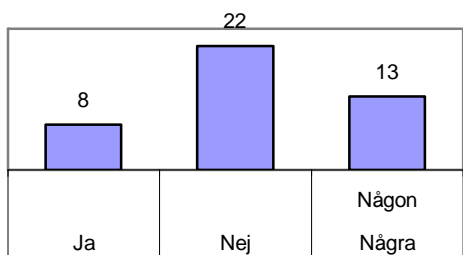

8. Hur bedömer du arbetstagarens intresse för läsning?

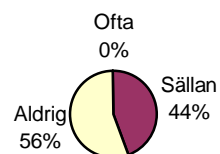

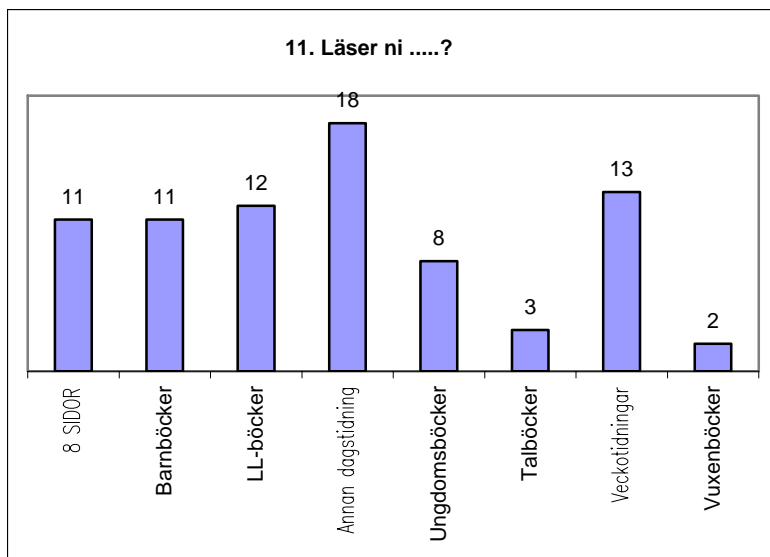
Drygt 40 % av daglig verksamhet har läsestunder i sitt veckoschema. Jämfört med läsestunder i bostäder innebär det dubbelt så hög procent (20%).

9. Brukar arbetstagarna gå till biblioteket?

10. Hur ofta brukar ert dagcenter köpa in böcker?

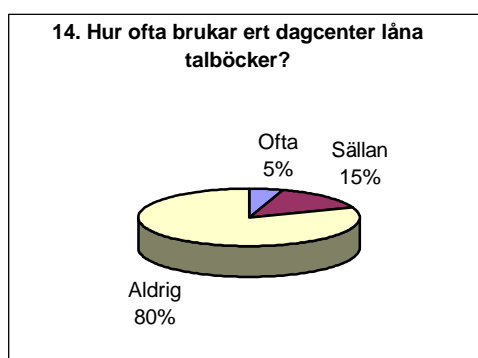

Minst av allt använder man vuxenböcker.

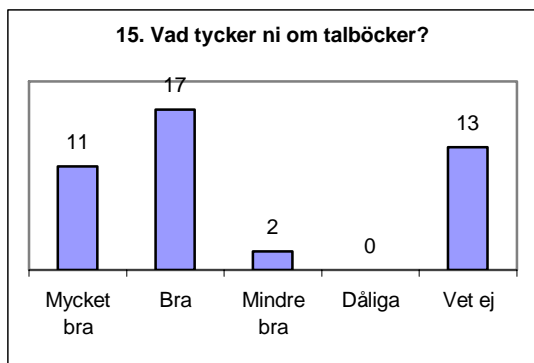
Betydligt fler känner till lättlästa böcker i daglig verksamhet än i bostäder.

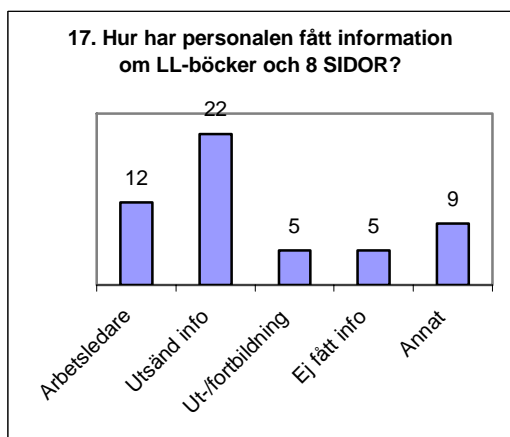
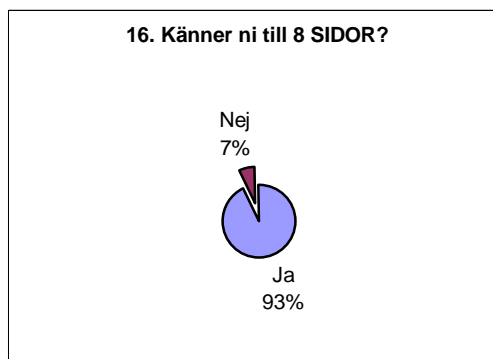
Fler känner till lättlästa böcker som talbok i daglig verksamhet jämfört med i bostäder.

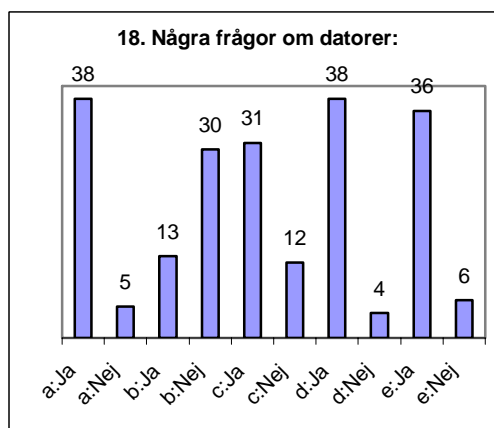
Bara i två dagliga verksamheter brukar man låna talböcker.

65% tycker om talböcker.

Det är fler i daglig verksamhet som har fått information, jämfört med bostäder.

Fråga 18:

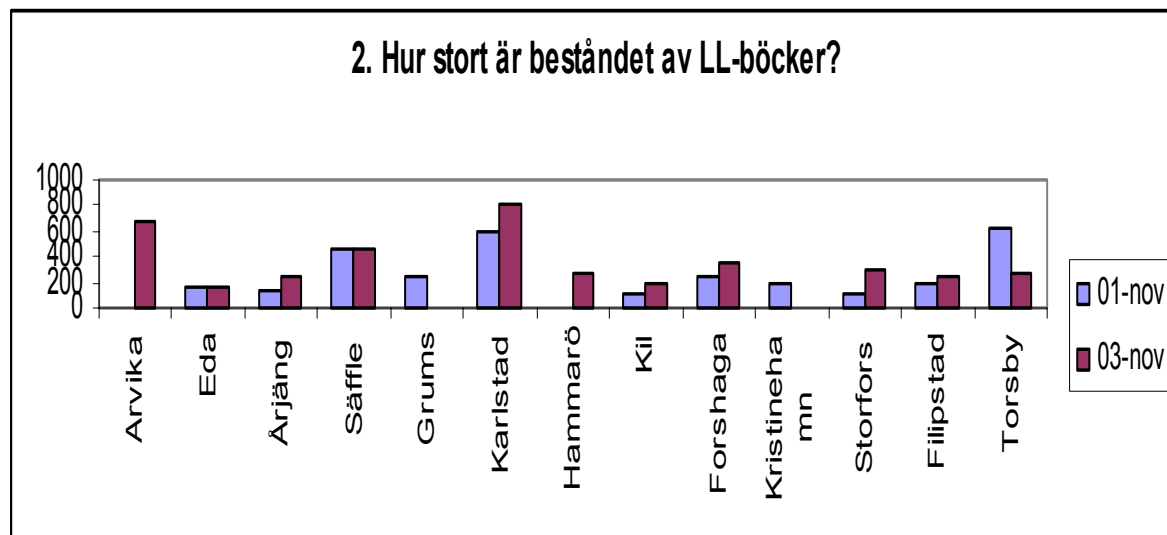
- a:** Finns det en/flera datorer på din arbetsplats?
- b:** Har den datorn Internet - uppkoppling?
- c:** Använder några av de boende/arbetstagarna datorn?
- d:** Använder du själv dator på jobbet eller i hemmet?
- e:** Har du använt dig av Internet (skicka e-post, titta på hemsida, etc.) någon gång, hemma eller på jobbet?

BILAGA 7

Sammanställning av enkätsvar från 15 bibliotek i Värmlands län.

1. Finns det LL-böcker på biblioteket?

På den här frågan har samtliga bibliotek svarat ja.

Hagfors och Sunne svarade inte på frågan.

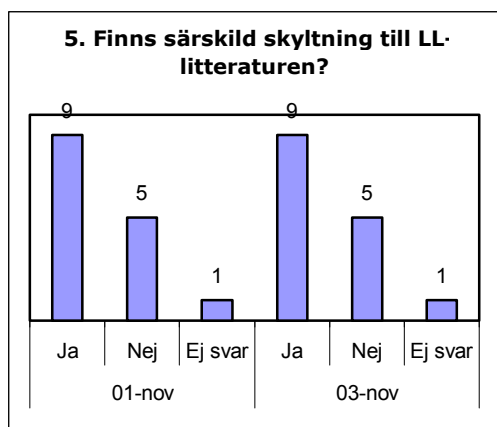
Frågan är otydligt ställd i enkäten. En del bibliotek har svarat på hur många lättlästa böcker det finns överhuvudtaget, stor stil, barnböcker mm, medan andra har svarat på hur många LL-böcker, som man har. En del har räknat böcker medan andra har räknat titlar. Det är svårt att få en bild som stämmer med verkligheten.

3. Finns LL-litteratur samlat på ett ställe i biblioteket?

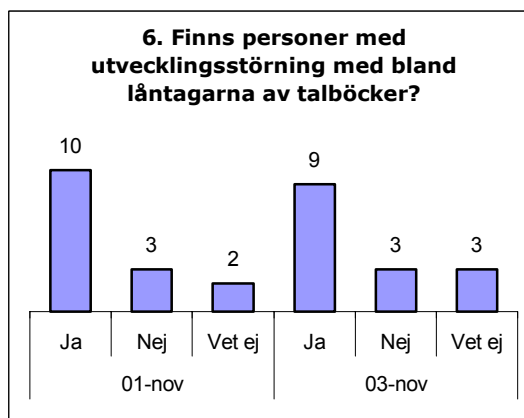
LL - litteraturen finns på flera olika ställen, vilket framgår av nästa fråga.

4. Var i biblioteket finns litteraturen?

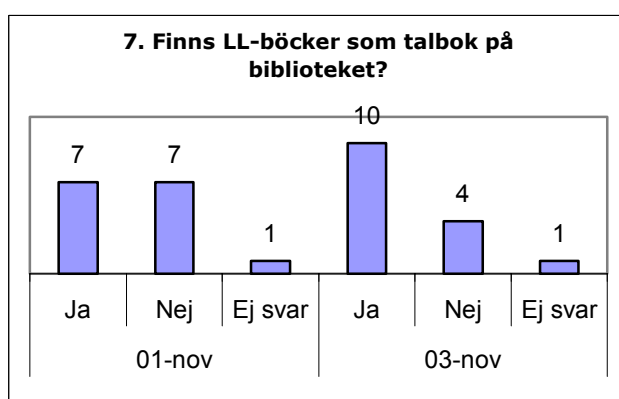
	November 2001	November 2003
Arvika	Precis mitt i biblioteket	En avd på vuxen, en på barn, en i bokbuss/pool
Eda	Ja	Mitt i biblioteket
Årjäng	På en hylla nära utlåningsdisken	Vuxenavd. Nära utlån/informationsdisk
Säffle	Ungdomsavdelningen	Lugnt läge i "Gröna rummet"
Grums	På vuxenavdelningen mitt emot låneavd.	På en hylla nära utlåningsdisken
Karlstad	I anslutning till skönlitteraturen	I anslutning till skönlitteraturen
Hammarö	Mitt emot lånedisken	Vid Värmlandsrummet
Forshaga	Mitt emot lånedisken/vuxenavdelningen	I anslutning till entrén
Kristinehamn	Ej svar	I anslutning till skönlitteraturen
Storfors	Barnavdelningen och vuxenavdelningen	Barn- och ungdoms/vuxenavdelningen
Filipstad	På öppen hylla till anslutning till våra storstilböcker	I det lugnaste hörnet, bekvämaste fåtöljerna
Hagfors	Nära ingången och informationsdisken	Nära ingången och utlåningsdisken
Sunne	I ett hörn längst in i biblioteket	På en egen hylla i utlåningshallen
Torsby	Vid utlåningsdisken	Nära utlåningsdisken, bredvid "stor stil"
Kil	Nära information, bland storstil och invandrarlitteratur.	Nära ingången på avskärmad plats

5 bibliotek har ingen särskild skyltning till LL-litteratur

Frågan är svår att besvara, då det kan vara svårt att särskilja personer med handikapp.

En ökning har skett under projektets gång.

8. Finns datorer med program speciellt anpassade för personer med utvecklingsstörning?

Samtliga bibliotek svarar nej vid båda tillfällena.

9. Om nej – finns det planer på att inrätta en sådan IT-plats?

Kils bibliotek har svarat att man har vissa planer på att införskaffa hjälpmedel för personer som har svårt att läsa vanlig skrift i datorn, men att planerna ännu är i sin linda. Ett bibliotek har ej svarat och övriga har svarat nej.

10. Finns nyhetstidningen 8 SIDOR på biblioteket?

Vid första frågetillfället svarade 10 bibliotek ja och 5 nej.

Vid projektets slut svarade 12 bibliotek ja och 3 nej.

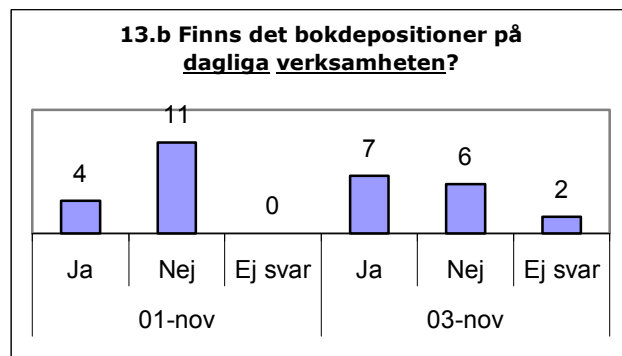
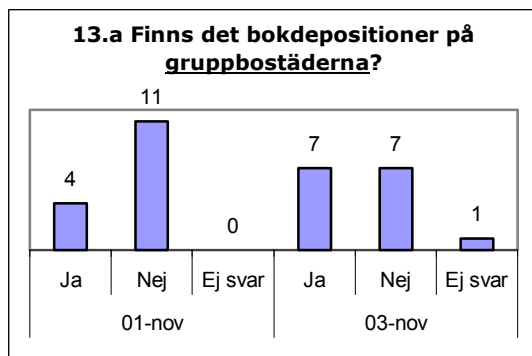
11. Var finns 8 SIDOR?

	November 2001	November 2003
Arvika	Vid avdelningen för LL-böcker	I LL-hyllan, vuxenavdelningen
Eda	Tidskriftshylla	I entrén vid de övriga tidningarna
Årjäng	Ej svar	På cirkulation på gruppbestäderna
Säffle	I anslutning till LL-hyllan på ungdomsavdelningen	Ungdomsavdelningen + "Gröna rummet"
Grums	Tidningsställ i biblioteket nära LL-hyllan	Bland dagstidningarna
Karlstad	Tidningsrummet i bottenplan	I tidningsrummet för dagliga tidningar

Hammarö	Mittemot lånedisken	I tidskriftshyllan
Kil	(Ingick ej i projektet)	Bland övriga tidningar
Forshaga	I tidskriftsdisken	Bland tidskrifterna
Kristinehamn	I tidningsrummet bland dagstidningarna	I dagtidningsrummet
Storfors	Ej svar	Ej svar
Filipstad	Ej svar	Ej svar
Hagfors	I tidningsrummet	På samma ställe som LL-böckerna
Sunne	Ej svar	Ej svar
Torsby	På filial	Huvudbiblioteket + Stöllet- filialen

2 bibliotek har införskaffat lättläst samhällsinformation under projekttiden.

Ytterligare 3 bibliotek har ordnat med bokdepositioner till gruppbestäder och till daglig verksamhet under projektidens gång.

13. c Vad ingår i bokdepositionerna?

(Kommuner som inte redovisas har inte besvarat frågan)

2001/2003

	Arvika	Forshaga	Hagfors	Karlstad	Storfors	Säffle	Torsby	Årjäng
Skönlitteratur	Ja/Ja		Ja/Nej	Ja/Ja		Ja/Ja	Ja/	
Barn- och ungdomsböcker	Ja/Ja		Ja/Nej	Ja/Ja		Ja/Ja		
Bilderböcker	Ja/Nej	/Ja	Ja/Ja	Ja/Ja		Ja/Ja	/Ja	
LL-böcker	Ja/Ja	/Ja	Ja/Ja	Ja/Ja		Ja/Ja	/Ja	/Ja
Talböcker	Ja/Nej		Ja/Ja	Ja/Ja		Nej/Nej		
Annat			Ja/Ja		/Ja		Ja/	

Övriga synpunkter

November
2003

- Kil** Vi har vissa planer på att införskaffa hjälpmedel för personer som har svårt att läsa vanlig skrift i datorn. Dessa planer är dock i sin linda. Skyltning av LL-avdelningen kommer vi också att ordna. Om daglig verksamhet och gruppboenden önskar kan naturligtvis depositioner ordnas.
- Filipstad** Vi erbjuder bokdepositioner, men de flesta föredrar att låna enstaka titlar själv. De flesta gruppboenden/daglig verksamhet har egna bokbestånd.
- Säffle** Stort intresse för LL-böckerna. Många hör av sig från de olika dagcentren och önskar böcker. Många kommer hit själva också.
- Torsby** Vi planerar flyttning till större bibliotekslokal under 2004, då vi måste få större utrymme för alla våra olika "kunder". Alltså större möjligheter att skylta upp vad vi kan serva med till "lättlästa" låntagare. Beståndet på LL-böcker 2001 gällde alla lättlästa böcker, storstil, barnböcker osv. I november 2003 är det endast LL-böcker som är medtagna.
- Storfors** Vi specialbeställer till låntagare efter deras speciella behov om vi inte har det som efterfrågas.